

UØNSKET DELING AV SØSKENFLOKKER

Forord

I prosjektet «Best egnede tiltak når barn skal bo utenfor foreldrehjemmet», ønsker Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) ny kunnskap på institusjons- og fosterhjemsområdet. Informasjonen skal bidra i direktoratets plan for oppfølging av tiltak i fosterhjemsmeldingen og andre tiltak som er gitt i tildelingsbrev. Prosjektet består av tre delprosjekter, med tre rapporter. Denne rapporten omhandler uønsket oppsplitting av søskenflokker, i Backe-Hansen m.fl. (2019) omhandles oppfølging av fosterbarn og fosterhjem, mens vi i en senere studie skal vurdere modeller for å finne best egnede barnevernstiltak.

Dette delprosjektet er utført av Menon Economics, sammen med Dag Ellingsen ved Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) og Elisabeth Backe-Hansen ved NOVA, og professor Ingrid Höjer ved Göteborgs Universitet. Arbeidet er kvalitetssikret av Leo Grünfeld i Menon. Som del av prosjektet er det gjennomført en omfattende studie av internasjonal litteratur av Ellingsen og Backe-Hansen, som er gjengitt i denne rapportens vedlegg 2. Ole Magnus Stokke fra Menon har deltatt i litteratursøket.

Vi takker Bufdir og våre kontaktpersoner Hedvig Torvik Nilsen og Tone Nordby for et spennende oppdrag og godt samarbeid med nyttige innspill underveis i prosjektet. Takk også til seksjonssjef Tordis Korvald og spesialbibliotekar Camilla Thorvik ved OsloMet som har regissert våre to litteratursøk. Vi takker også alle informanter for gode innspill underveis i prosessen. Forfatterne står ansvarlig for alt innhold i rapporten.

Desember 2019

Annegrete Bruvoll
Prosjekteier
Menon Economics

Innhold

SAMMENDRAG OG ANBEFALINGER	3
Hovedfunn	4
Anbefalinger	5
1 INNLEDNING	7
2 METODE	8
2.1 Informasjonsgrunnlag	8
2.1.1 Spørreundersøkelse	8
2.1.2 Dybdeintervjuer og casestudier	8
2.1.3 Litteraturgjennomgang	9
2.1.4 Statistiske data	9
2.1.5 Gjennomgang av tilsynsrapporter	9
3 BØR SØSKEN Plasseres SAMMEN?	10
3.1 Gjeldende oppfatninger om søskenplasseringer	10
3.2 Funns fra forskningslitteraturen	10
3.2.1 Samplassing av søsken	10
3.2.2 Plasseringer i slekt og nettverk	11
3.2.3 Søsken med innvandrerbakgrunn	12
3.2.4 Når splitting av søsken kan være det beste	12
4 SØSKENPlasseringer I NORSKE KOMMUNER	13
4.1 Definisjon av søsken	13
4.2 Hvor mange av fosterbarna har søsken?	14
4.3 Antall barn som plasseres i samme fosterhjem	15
4.4 Vurderinger av om søsken skal plasseres sammen eller ikke	17
4.5 Årsaker til at søsken splittes	18
4.5.1 Kjennetegn ved søsknene og situasjonen	19
4.5.2 Mangel på fosterhjem og andre forhold	22
4.6 Kommunenes avveininger ved søskenplasseringer	24
5 ANBEFALINGER	27
6 REFERANSER	30
VEDLEGG 1. REPRESENTATIVITET I SPØRREUNDERSØKELSEN	32
VEDLEGG 2. LITTERATURSTUDIE	37
1 METODE	37
2 RESULTATER	39
2.1 Mangel på helhetlige modeller	39
2.2 Hva kjennetegner søsken(plassering)?	40
2.3 Hvorfor plassere sammen?	40
2.4 Hvorfor ikke samplassing?	41
2.5 Kan en se noen effekter av samplassing eller splitting?	42
2.6 Hvordan bør fosterhjem være og behandles for å kunne ta imot barna?	43
3 OPPSUMMERING	43
4 REFERANSER	46
VEDLEGG 3. SPØRREUNDERSØKELSE	48

Sammendrag og anbefalinger

Denne rapporten er en del av prosjektet «Best egnede tiltak når barn skal bo utenfor foreldrehjemmet», på oppdrag for Bufdir. I Backe-Hansen m.fl. (2019) omhandles oppfølging av fosterbarn og fosterhjem, mens vi i en senere studie skal vurdere modeller for å finne best egnede barnevernstiltak. Denne delen omhandler uønsket oppsplitting av søskenflokker og ulike utfordringer og muligheter ved å plassere søsken sammen.

Hovedregelen både fra litteraturen og fra Bufdirs anbefalinger er at søsken bør plasseres sammen, dersom ikke særlige grunner taler imot det. Dette understrekes også i fosterhjemsmeldingen. Søskenplassering er ikke påkrevd fra lovens side, men kommunene skal legge til rette for samvær (barnevernloven § 4-16), og det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Hensynet til barnets beste er nedfelt både i Barnekonvensjonen Art. 3.1 og i barnevernloven § 4-1. Hva som er barnets beste må igjen hvile på en individuell og konkret vurdering. Ifølge Bufdirs faglige anbefalinger må barnevernstjenesten vurdere kvaliteten på søskenrelasjonen for å kunne avgjøre om de mener det er til det enkelte barns beste å bo sammen med sine/sitt søsken. Dersom søsken ikke bor sammen, må det legges til rette for at de kan ha samvær og opprettholde kontakten (dersom ikke særlige grunner taler imot det). Søskenplasseringer vil i de fleste tilfeller være bra for barnet, og legge til rette for trygghet og stabilitet, og mange fosterbarn er opptatt av å ha mer kontakt med søsken. Samtidig kan noen forhold gjøre det vanskelig å hindre oppsplitting av søskenflokker. I noen tilfeller er det uproblematisk, som når det er få eller ingen relasjoner mellom barna, og også ønsket, når relasjonen er dårlig. I andre tilfeller er det uønsket oppsplitting av søskenflokker, der søsken splittes som følge av for eksempel begrenset tilgang på egnede fosterhjem.

I dette prosjektet har vi gjort omfattende litteratursøk for å belyse norske og internasjonale erfaringer fra samplussing og deling av søskenflokker. Denne litteraturgjennomgangen, som viser erfaringer fra forskjellige land og over tid, gir et sjeldent entydig bilde av at hovedregelen er at søsken bør søkes plassert sammen, men med de forbehold som er nevnt over.

Søskenplasseringer i norske kommuner

Opp mot 90 prosent av respondentene i spørreundersøkelsen definerte søsken som biologiske helsøsken. 40 prosent definerer også søsken ut ifra en sterk relasjon uavhengig av biologiske forhold, noe som også bekreftes i intervjuene. Vi finner at 11 prosent av respondentene i over 80 prosent av tilfellene *ikke* plasserer søsken sammen, mens fire prosent oppgir at søsken *alltid* plasseres sammen. Nasjonal statistikk på dette feltet finnes ikke. Vi har spurt kommunene om deres mening om hvor mange barn det er forsvarlig å plassere sammen. En fjerdedel uttrykker at maksimalt to bør plasseres sammen, og en tredjedel at ikke flere enn tre søsken bør plasseres sammen. En tredjedel har ikke oppgitt et eksakt antall, men mener det i hvert enkelt tilfelle er en individuell vurdering. Dette stemmer godt overens med faktisk plassering. Hele 93 prosent av respondentene hadde maksimalt plassert 3 søsken sammen, og kun 1 prosent hadde flere enn 4 sammen. I intervjuene ble det pekt på at det må gjøres en grundig kartlegging på forhånd for å kunne ta hensyn til hvert enkelt barns behov. Historien og relasjonen mellom barna bør spille en viktig rolle i denne vurderingen.

Majoriteten av respondentene fra spørreundersøkelsen har ikke egne rutiner for vurderinger ved søskenflokker, mens en tredjedel utreder eller kartlegger barna grundigere ved en søskenplassering. Bare 7 prosent har egne verktøy for vurderinger ved søskenplassering. I intervjuene presiserer én av kommunene at det ikke benyttes spesifikke verktøy i forbindelse med søskenplassering, men opplyser at kommunen er godt kjent med et

søskenvurderingsskjema som er utarbeidet i Bufetat. I en annen kommune brukes en sjekklister for vurdering av søskenrelasjoner. Dette brukes blant annet for å vurdere relasjonen dersom en ikke er sikker på om søsken skal plasseres sammen. I Oslo kommune med bydelene utarbeides det en behovsprofil for alle, uavhengig av om barna har søsken eller ikke. Deretter vurderes behov og søskenrelasjoner mellom barna, og en ønsker å møte barna for å få et best mulig bilde av barnas behov. Ut fra dette dannes det et bilde av hva som er det beste for barna, og om de bør samplassetes eller ikke.

Resultatene fra spørreundersøkelsen bekrefter mangelen på fosterhjem som kan ta imot søsken som en hovedutfordring. Det er særlig begrenset tilgang til hjem som *har mulighet* til å ta imot flere enn to søsken. Det kan komme av for liten plass i hjemmet, eller for liten tid og kapasitet til å ta seg av flere barn. Som påpekt i flere av intervjuene trekker også respondentene i spørreundersøkelsen fram at det som er mest avgjørende for at søsken ikke plasseres sammen er at ett eller flere søsken har problembelastninger. Nesten 90 prosent av respondentene trekker fram at dette gjør det vanskelig å plassere søsken sammen. Videre er tilgangen på fosterhjem en utfordring, og særlig dersom det er flere enn to søsken. Over 50 prosent av respondentene er enig i at dette gjør det vanskelig å plassere søsken sammen. Dersom en skal ta imot flere barn i et fosterhjem og ett eller flere av barna i tillegg har store behov for ekstra hjelp og omsorg, blir det sannsynligvis enda vanskeligere å rekruttere fosterhjem. Dette er i stor grad tilfellet også når det er begrenset nettverk rundt søsknene enten i form av slekt, venner eller andre sosiale relasjoner.

Fra spørreundersøkelsen ser vi at dårlige søskenforhold også er én av grunnene til at søskenplassering kan være vanskelig, eller at ett eller flere av søsknene faktisk ikke ønsker å bo sammen. Av andre grunner til å ikke samplassere oppgitt i spørreundersøkelsen finner vi mistanke om vold og overgrep mellom søsknene, altså forhold relatert til kompliserte og skadelige relasjoner mellom søsknene. Og det er også her presisert fra kommunene at det kan være vanskelig å finne fosterhjem til flere.

Meakings m.fl. (2017) finner at når søsken er nære i alder, er unge og av samme kjønn, øker sjansen for at de blir plassert sammen. Vår undersøkelse bekrefter delvis dette, ved at vi finner at aldersspredning og særlig høy alder spiller en viktig rolle for om en *ikke* blir plassert sammen, men at samme kjønn har liten betydning. Innvandrerbakgrunn er også viktig i vår undersøkelse. Innvandrerbakgrunn er i høyere grad korrelert med at det er flere enn to søsken som skal plasseres, og det er antagelig størrelsen på søskenflokkene mer enn den faktiske bakgrunnen som er en utfordring.

Hovedfunn

Et hovedinntrykk er at barneverntjenestene mener at **søsken bør plasseres sammen**. Dette er også en politisk føring. Vurderingene er at søskenrelasjoner er viktige deler av barnas liv, og at det vanligvis vil være til barnets beste å bo sammen med sine søsken. Dersom søsken ikke kan bo sammen, vil det i mange tilfeller være til det beste å ivareta relasjonen gjennom annet samvær med sine søsken. Ettersom størstedelen av barn som skal plasseres utenfor hjemmet antas å ha søsken, er problemstillingen om søsken skal bo sammen aktuell for en vesentlig andel av barna som plasseres utenfor foreldrehjemmet.

Videre finner vi at det er **utfordrende å plassere søsken sammen**, spesielt når søskenflokkene består av mer enn to barn og når plasseringen er tenkt å skulle være varig. Vi har indikasjoner på at de fleste mener det kan være forsvarlig å plassere inntil to til tre søsken sammen. Ni av ti av respondentene i vår spørreundersøkelse oppgir at de ikke har plassert flere enn tre søsken sammen.

Tilstrekkelig **tilgang på egnede fosterhjem er et problem**, og spesielt ved søskenplasseringer. Dette oppgis som en av hovedårsakene til hvorfor søsken splittes. At søsken ikke plasseres sammen kan også være begrunnet i

barnets beste, basert på vurderinger av relasjonene eller som følge av at det ikke er vurdert å finnes gode nok tiltak for å kunne plassere søsknene sammen.

En hovedandel av barnevernstjenestene oppgir at ett eller flere søsken med store **problembelastninger** gjør det vanskelig å plassere søsken sammen.

Til tross for at det anses som utfordrende å plassere flere barn i samme hjem, oppgir over halvparten at barn som skal bo utenfor foreldrehjemmet og er en del av en **søskenflokk ikke vurderes annerledes** enn når ett barn skal plasseres.

Anbefalinger

Det bør arbeides videre for at **søsken kan plasseres sammen i større grad enn i dag**. Søsken bør i større grad utredes for å kunne vurderes om de bør plasseres sammen eller ikke. Mangelfull utredning før plassering er et generelt problem i barnevernet (se Backe-Hansen m.fl. 2019), og her blir problemet ytterligere aktualisert når flere barn skal plasseres. Grundigere utredninger kan redusere risikoen for feilplasseringer og brudd, samt kunne gi fosterforeldrene et bedre og tryggere utgangspunkt. Videre bør en styrke rekruttering og oppfølging av fosterhjem som kan ta imot flere barn, og vurdere andre boformer i grenselandet mellom fosterhjem og institusjon. Dette krever kreativitet i barnevernet, kompetanseheving hos fosterhjemmene og vilje til å prøve nye boformer. Kostnadene vil også øke på kort sikt, men gevinstene av samplussing kan være betydelige på lang sikt.

Vi har ikke funnet bidrag i litteraturen som gir modeller, maler eller verktøy for god oppfølging av fosterhjem eller bedre informert plassering av søsken i fosterhjem, som vi kan tillemppe til norsk barnevern. Fra foreliggende litteratur har vi imidlertid funnet grunnlag til å skissere grovt hvilke bestanddeler slike modeller bør ha. Økonomi og oppfølging er viktige faktorer for fosterhjem som skal klare mer enn vanlig. Det finnes også en del mer «bløte» variabler når en skal beskrive det «gode fosterhjem»: raushet, tålmodighet etc. Det synes som en interessant forskningsoppgave å gå grundigere inn på dette feltet for å forbedre det faglige skjønnet ved utvelgelse og oppfølging av fosterhjem og kanskje særlig der en tar sikte på søskenplasseringer. To elementer må åpenbart være med i en modell:

Et **verktøy for søskenutredning**. Dette verktøyet må gi kriterier for a) når en søskenrelasjon er av en slik nærhet at det er viktig at den beholdes, b) når relasjonen er av en karakter som gjør at ett eller flere av søsknene ikke bør (fortsette å) bo sammen, og c) for når søsknene samlet har så vidt store belastninger at det kan bli vanskelig å skape stabilitet hvis de skal bo sammen. Fra den internasjonale litteraturen og den surveyen vi har gjennomført i dette prosjektet framkommer det at det er et generelt problem at barna er dårlig utredet før de plasseres i fosterhjem, og særlig gjelder det deres psykiske helse. Dette behovet synes enda viktigere når søsken plasseres sammen, noe som peker på behovet for grundige forhåndsvurderinger av både det enkelte søsken og dets helse, og ikke minst de både positive og negative relasjoner og samspill en kan finne mellom søsknene.

NÅR SØSKEN BØR BO SAMMEN	Sterk relasjon/tilknytning	Ønsker selv å bo sammen	Ikke for omfattende belastninger	Fosterhjem som kan håndtere
NÅR SØSKEN IKKE BØR BO SAMMEN PÅ GRUNN AV DÅRLIG RELASJON	Svak relasjon/tilknytning	Ønsker ikke selv å bo sammen	Uheldig rollemønster/relasjon	
NÅR SØSKEN IKKE BØR BO SAMMEN PÅ GRUNN AV BELASTNING PÅ HJEMMET	Stor samlet belastning	Mange søsken	Ikke egnet fosterhjem	

Et **verktøy for fosterhjemvurdering**. Modeller for fosterhjemsvurderinger er en klar mangelvare i litteraturen, der fokuset i stor grad er på barna. Et verktøy må gi kriterier for hvilke krav som bør stilles til fosterhjemmet som skal huse de aktuelle søsknene, som fysiske forhold, økonomisk kompensasjon, kjennetegn ved de som bor i hjemmene. Dersom det ikke er et slikt hjem tilgjengelig, bør det vurderes andre plasseringsformer for de aktuelle søsknene, som institusjon eller mer hybride hjem som for eksempel SOS-barnebyer. De to verktøyene vil være gjensidig avhengige av hverandre.

Når søsken som bør bo sammen, men dette ikke er praktisk mulig for eksempel som følge av mangel på egnede fosterhjem, bør det legges til rette for at søsken kan ivareta relasjonen. For eksempel kan det tilrettelegges for møtarenaer eller samarbeidsformer for fosterhjem som har tatt til seg barn fra samme søskenflokk.

1 Innledning

Som utgangspunkt skal søskenflokker ikke splittes med mindre det er til barnets beste. Dette understrekes i fosterhjemsmeldingen (NOU 2018: 18), der Stortinget ber regjeringen sørge for at søsken som hovedregel ikke blir splittet ved omsorgsovertakelse, og at det gjøres tiltak som legger bedre til rette for fosterfamilier som tar imot søsken. Dersom søsken ikke kan bo sammen, skal det legges til rette for at de kan ha samvær og kontakt, med mindre dette ikke er til barnets beste. Samtidig kan noen forhold gjøre det vanskelig å hindre oppsplitting av søskenflokker. Det er begrenset tilgang på egnede fosterhjem for søskenflokker, noe som igjen henger sammen med at søskenplasseringer generelt krever spesiell innsats sammenliknet med plasseringer av ett enkelt barn. Det kan også tenkes at søsken i enkelte tilfeller ikke ønsker eller bør bo sammen.

Denne rapporten skal gi grunnlag for bedre forståelse av søskenplasseringer, hva som påvirker om søsken plasseres sammen eller ikke og hvilke vurderinger som bør legges til grunn for om søsken bør plasseres sammen eller ikke. Dette vil blant annet gi bedre grunnlag for anbefalinger av barnevernstiltak som kan hindre uønsket oppsplitting av søskenflokker. Vurderingsgrunnlaget bygger på en omfattende gjennomgang av norsk og internasjonal litteratur knyttet til temaene, en spørreundersøkelse rettet mot alle landets kommuner og dybdeintervjuer med aktører tilknyttet barnevernet, inkludert kommuner og bydeler, anonymiserte tilsynsrapporter og offentlige statistikker. Vi har i hele analysen måttet forholde oss til to felter der vi mangler kunnskap. Det første gjelder karakteristikker ved de søsken(flokk)ene som en søker å plassere. Her mangler representative data for antall, størrelser på barneflokkene, omfang av splitting, aldersfordeling, geografi, kjønn, landbakgrunn etc. En statistisk analyse av dette feltet med bakgrunn i demografiske og sosiale data fra SSB bør være et prioritert felt for videre utforskning av temaet. For det andre har vi gjennom litteraturgjennomgangen og spørreundersøkelsen til kommunene avdekket at det ikke eksisterer gode modeller/maler eller verktøy som kan informere beslutningene om sampllassering. I kapittel 5 Anbefalinger bruker vi kunnskap fra litteraturen og øvrige funn til å skissere innholdet i et slikt verktøy.

2 Metode

2.1 Informasjonsgrunnlag

For å sikre en solid bredde i informasjonsgrunnlaget har vi benyttet metodetriangulering, som er å hente inn informasjon fra kilder som belyser problemstillingene fra ulike perspektiver, se Tabell 2.1. Vi har hentet informasjon fra intervjuer med barnevernsansatte i kommuner og bydeler og andre sentrale personer som arbeider med fosterhjem og fosterbarn, gjennomført en spørreundersøkelse rettet mot alle kommunene, og gjennomført en norsk og internasjonal litteraturgjennomgang, i tillegg til at vi har gått gjennom tilsynsrapporter og statistiske data.

Tabell 2.1 Metoder og sentrale tema i analysen

	Praksis	Utfordringer	Løsninger
Spørreundersøkelse	Informasjon om dagens praksis i kommuner og bydeler.	Informasjon om utfordringer i kommunene mht. å plassere søsken sammen eller ikke.	Kommuner og bydeler sitt syn på mulige løsninger.
Dybdeintervjuer og casestudier med sentrale personer som arbeider med problemstillingene	Utdypende informasjon om dagens praksis i utvalgte kommuner og bydeler.	Utdypende informasjon om utfordringer mht. å plassere søsken sammen eller ikke.	Utdypende informasjon om mulige forbedringer for å unngå uønsket deling av søskenflokker.
Litteraturgjennomgang	Vekt på internasjonal praksis.	Utfordringer med deling av søskenflokker i internasjonale studier.	Positive læringspunkter fra andre land.
Tilsynsrapporter	Erfaringer fra tilsynsrapporter.		
Statistiske data	Beskrivelser av utvikling over tid og i dag.		

2.1.1 Spørreundersøkelse

Det ble sendt ut en spørreundersøkelse til alle landets kommuner, med spørsmål om barneverntjenestens oppfølging av fosterhjem og fosterbarn og om plassering av søsken utenfor hjemmet og uønsket deling av søskenflokker. Vi brukte Menons elektroniske surveyverktøy, med forhåndsdefinerte svarkategorier og muligheter for kvalitative utdypninger på noen utvalgte punkter. I tilfeller med interkommunalt samarbeid om barnevernstjenesten var det lagt opp til at én kommune kunne svare på vegne av flere. Samlet dekker svarene 47 prosent av alle landets kommuner med ansvar for 46 prosent av landets fosterbarn. Representativiteten i svarene drøftes i Vedlegg 1.

2.1.2 Dybdeintervjuer og casestudier

Det er gjennomført casestudier av utvalgte kommuner og samarbeid. Informasjonen ble i hovedsak innhentet gjennom dybdeintervjuer med ressurspersoner fra barneverntjenesten, tilgjengelig skriftlig dokumentasjon og mottatte maler, rutinebeskrivelser med videre. Utgangspunktet for valg av case var ulike innretninger eller

modeller som kunne belyse god praksis på henholdsvis oppfølging av fosterbarn og fosterhjem og plassering av søsken og vurdering av dette. Vi så også hen til geografiske forhold og samarbeid mellom kommuner. I forbindelse med valg av case fikk vi innspill blant annet fra KS. Basert på dette ble det gjennomført intervjuer med representanter fra Færder, som er en forsøkskommune for endret ansvarsdeling på barnevernområdet, barneverntjenesten i Drammen, Fosterhjem Helgeland samt representanter fra kommunene Lurøy, Rana, Vefsn og Leirfjord, SOS-barnebyer og Oslo kommune ved Barne- og familieetaten og Stovner og Østensjø bydeler. Hovedtemaene i dybdeintervjuene har vært hvordan oppfølging av fosterbarn og fosterhjem forberedes og gjennomføres, hvordan en sikrer at barna blir hørt, praksis og vurderinger ved eventuell deling av søskenflokker og behov og anbefalinger om hvordan oppfølging og ivaretagelse av søskenforhold kan forbedres. Vi har også gjennomført intervjuer og fått innspill fra Norsk Fosterhjemsforening og Forandringsfabrikken. Hvert intervju tok utgangspunkt i forhåndsutarbeidede spørsmål.

2.1.3 Litteraturgjennomgang

Biblioteket ved Senter for Velferds- og arbeidslivsforskning (SVA) ved NOVA har gjennomført et systematisk litteratursøk om søskenplassering i fosterhjem. Litteratursøket gikk bredt ut med hensyn til søkeord og antall, og omfang på baser. Utgangspunktet for de videre analysene var 1275 treff. I tillegg er det gjennomført håndskøk i spesielt aktuelle tidsskrifter, og forskerne har søkt etter rapporter og annen litteratur som ikke finnes i databasene, og er supplert med litteratur som har blitt publisert etter at søkene var gjennomført våren 2019. Søkene dekker andre sammenliknbare land. Prosjektet har bistand av en internasjonal ekspertgruppe for å sikre vurderinger av kunnskapsstatus basert på både norsk og internasjonal litteratur.

2.1.4 Statistiske data

I beskrivelser av utviklingen over tid og status i dag har vi benyttet data fra Bufdir og SSBs databaser.

2.1.5 Gjennomgang av tilsynsrapporter

Vi har også gått gjennom 40 anonymiserte tilsynsrapporter fra to kommuner som gjelder barn og unge, lang- og korttidsplasserte fosterbarn, og fosterbarn med minoritetsbakgrunn. Formålet var at disse tilsynsrapportene skulle supplere informasjonsgrunnlaget om oppfølging av fosterbarn og fosterhjem, og rapportene ble hentet fra kommuner som etter vår vurdering driver godt oppfølgingsarbeid. Innhenting av tilsynsrapporter er krevende, siden disse må anonymiseres. Vi fant imidlertid at rapportene er nokså skjematiske og preget av malen for denne typen rapportering. Skjemaene tar i svært liten grad opp muligheten for at fosterhjemmet har samplasserte søsken, eller søsken som en kanskje burde ha kontakt med og hvordan kontakten ivaretas. Vi finner ikke at disse rapportene kan bidra vesentlig inn i arbeidet med å bygge gode modeller for oppfølging, og de er derfor ikke benyttet senere i analysene.

3 Bør søsken plasseres sammen?

I dette kapittelet beskriver vi gjeldende oppfatninger om søskenplasseringer i norsk barnevern og funn fra forskningslitteraturen, før vi i kapittel 4 viser hvordan søskenplasseringer vurderes i norsk praksis.

3.1 Gjeldende oppfatninger om søskenplasseringer

En hovedoppfatning, både fra litteraturen og fra Bufdirs faglige anbefalinger, er at søsken bør plasseres sammen, dersom ikke særlige grunner taler imot det. Dette understrekes også i fosterhjemsmeldingen (Barne-, Likestillings og Inkluderingsdepartementet, 2016), hvor «*Stortinget ber regjeringen sørge for at søsken som hovedregel ikke blir splittet ved omsorgsovertakelse, og at det gjøres tiltak som legger bedre til rette for fosterfamilier som tar imot søsken*».

Bufdir har spesifisert to hovedanbefalinger om søsken i fosterhjem:¹

- Anbefaling 1: Søsken skal bo i samme fosterhjem, hvis ikke særlige grunner taler imot det
- Anbefaling 2: Når søsken ikke bor sammen, må det legges til rette for at de kan ha samvær og opprettholde kontakten, dersom ikke særlige grunner taler imot det

Søskenplassering er ikke påkrevd fra lovens side, men det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Hensynet til barnets beste er nedfelt både i Barnekonvensjonen Art. 3.1 og i barnevernloven § 4-1. Hva som er barnets beste må igjen hvile på en individuell og konkret vurdering. Om det er til det enkelte barns beste å bo sammen med sine søsken, vil blant annet avhenge av kvaliteten på søskenrelasjonen. En splittelse av en søskenflokk regnes som uheldig eller problematisk når det skjer uten at det er begrunnet i barnets beste-vurderinger. Dersom søsken ikke bor sammen, må det ved en omsorgsovertakelse legges til rette for at de kan ha samvær og opprettholde kontakten, dersom ikke særlige grunner taler imot det, jf. barnevernloven § 4-16.

Litteraturgjennomgangen viser erfaringer fra samplassing og deling av søskenflokker fra forskjellige land og over tid. Gjennomgangen gir et sjeldent entydig bilde, som samsvarer med gjeldende faglige anbefalinger:

- *Hovedregelen er at søsken bør søkes plassert sammen*

Unntaket fra denne regelen er når

- *relasjonene mellom søsknene er svake eller skadelige* for minst én av søsknene, eller
- når antallet søsken og/eller deres belastninger er så store at det *ikke er realistisk å finne fosterhjem* som kan håndtere dem.

3.2 Funn fra forskningslitteraturen

3.2.1 Samplassing av søsken

Begun (1995) oppsummerer forskningen om å bevare båndene mellom søsken og betydningen av slektskap, sosialisering, omsorg og kulturelt mangfold. Begun oppsummerer litteraturen med at søskenbånd ideelt sett bør bevares gjennom samplassing, eller i det minste hyppig kontakt hvis ikke samplassing er mulig. Ved splitting

¹ https://www.bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/Fosterhjem/Sosken_i_fosterhjem_2_anbefalinger/

av søsken bør sosialarbeidere som har kontakt med separerte søsken samarbeide godt. Lundström og Sallnäs (2012) finner også at mange fosterbarn er opptatt av å ha mer kontakt med søsken. I denne svenske studien med strukturerte intervjuer med 240 unge mellom 13 og 18 år som var i enten fosterhjem eller institusjon, viste det seg at nærmere 40 prosent så søsken sjeldnere enn hver måned, og vel halvparten, flere jenter enn gutter, ønsker mer kontakt. Det viste seg også at jo lenger en er under omsorg, jo større blir risikoen for at en enten er uten kontakt med søsken eller ser dem sjelden. Analysene støttet imidlertid ikke en hypotese om at søskenkontakt har signifikant betydning for barnas egenvurderte velbefinnende når andre variable kontrolleres for.

Amundsen (2016) studerer hvordan og hvorfor norske barnevernsarbeidere finner det best at søsken plasseres sammen. Dette begrunnes med at søsken representerer en trygghet for hverandre, at det gir kontinuitet og livssammenheng, det er lettere å bevare kultur og religion og at søskenrelasjonen i seg selv har verdi. Søskenplasseringer vil legge til rette for trygghet og stabilitet, og søskenplassering kan også øke sannsynligheten for tilbakeføring (Falch-Eriksen, 2017).

Meakings m.fl. (2017) legger vekt på flere fortrinn ved å holde søsken mest mulig samlet. For det første er det allmenn aksept i litteraturen for at søsken har stor gjensidig påvirkning på hverandre, både på godt og vondt. Videre vil effekten av søskenrelasjonen vedvare over tid og lenge etter at en ikke bor sammen. Selv i mindre gode relasjoner kan det ligge et potensial for støtte. Sist, men ikke minst, kan søskenrelasjonen gi en følelse av emosjonell kontinuitet og sikkerhet for barn som er i ukjente og usikre konstellasjoner. Hegar (2005) gjennomgår 17 studier som viser at søskenplasseringer medfører like høy stabilitet eller høyere enn ikke-søsken-plasseringer, og at de søskenplasserte gjør det bedre eller tilsvarende bra på selvrapporterte spørsmål om livskvalitet og psykisk situasjon som de som ikke er plassert sammen. Gruppen som ikke er plassert sammen består både av enkeltplasseringer der søskenplassering ikke har vært aktuelt, og tilfeller av splitting av søsken. Rock m.fl. (2015) gjennomførte en litteraturgjennomgang som inkluderte 40 kvantitative og 18 kvalitative studier, der målsettingen var å finne korrelater til flyttinger mellom plasseringssteder med sikte på å forbedre praksis. De fant både at atskillelse fra søsken var assosiert med økt ustabilitet i flere studier, og at konflikt mellom søsken øker sannsynligheten for sammenbrudd.

Hegar (2011) gjorde en større undersøkelse (n=1071) av splittede søsken (barnet har ingen søsken i fosterhjemmet), oppsplittede plasseringer (minst ett søsken i fosterhjemmet) og alle søsken plassert samlet. Studien gir få signifikante funn, men skoleprestasjonene er klart bedre blant de som bor samlet, og de som bor samlet eller oppsplittet gjør det bedre atferdsmessig enn de som er helt splittet. Meakings m.fl. (2017) etterlyser flere undersøkelser som går inn på resultater i form av skoleprestasjoner. Dette er et felt der fosterbarn i svært mange sammenhenger kommer svakt ut, og resultatene her har stor predikativ verdi i forhold til senere inkludering i arbeidslivet, helse m.m.

En israelsk undersøkelse med svakere datagrunnlag (Davidsen-Arab & Klein, 2011) fant enda færre signifikante forskjeller enn Hegar (presentert over), og bare selvopplevd «well-being» var signifikant høyere blant dem med intakte søskenrelasjoner i plasseringen.

3.2.2 Plasseringer i slekt og nettverk

Litteraturen viser også at plassering av søsken i slekt og nettverk kan øke sannsynligheten for at plasseringen blir mer stabil og varig enn i vanlig fosterhjem (bl.a. Akin, 2011). Den metodologisk mest avanserte studien, Rast and Rast (2014), måler effekten av et eget program for søskenplassering Neighbor to Family (NTF) gjennom et eksperiment der noen søsken plasseres ved bruk av NTF og kontrollgruppen (etablert gjennom matchings-metodikk) får «treatment as usual». Barn plassert gjennom NTF opplevde bedre plasseringer, større stabilitet og

raskere permanent plassering. Ellers er det viktig å merke seg at feltet ikke har noen kjente kontrollerte studier der en randomiserer tilfeldig mellom søsken- og ikke-søskenplassering. En slik tilnæringsmåte ville også være klart uetisk.

3.2.3 Søsken med innvandrerbakgrunn

Et generelt og viktig tema som ikke tas opp i den litteraturen om søskenplassering som vi er kjent med, er betydningen av at et stigende antall barn og unge med innvandrerbakgrunn er plassert av barnevernet. Det foreligger ikke statistikk over søskenrelasjonene i denne gruppen, men det generelle inntrykket fra vår tilgang av informanter fra forskjellige posisjoner i barnevernet er at mange med innvandrerbakgrunn har relativt store søskenflokker med samme biologiske opphav. Det kan, sammen med ønsket om at barn med denne bakgrunnen skal beholde kontakten med sin kultur og religion, utgjøre en særlig utfordring i søskenplasseringen. Her mangler det imidlertid litteraturtilfang (utover Proba, 2017) som analyserer og understreker problemene med å finne fosterhjem blant etniske minoriteter generelt.

3.2.4 Når splitting av søsken kan være det beste

Litteraturen peker også på at når relasjonene mellom søsken er skadelige, bør søsken ikke plasseres sammen. Meakings m.fl. (2017) peker på en serie faktorer som påvirker sannsynligheten for at barn (ikke) blir plassert sammen. *Atferdsvansker* sammen med (mindre) «placement resources» reduserer sjansen for samplassing, det samme gjør *store søskenflokker*, *svake relasjoner* og at det er *avstand i tid mellom plasseringene* av søsknene.

I en studie av avgjørelsene til norske barnevernsarbeidere, finner Amundsen (2016) at en ikke plasserer søsken sammen *hvis samhandlingsmønstre og relasjoner mellom søsknene er utfordrende eller skadelige*. Det er også tilfeller der barnet har så *store og krevende omsorgsbehov* at det vurderes som best at barnet blir plassert alene. En annen norsk studie med intervjuer av saksbehandlere i barnevernet (Pedersen, 2016) understreker kompleksiteten i de avgjørelsene der en ender opp med å ikke plassere søsken sammen.

Den andre grunnen til avvik fra hovedregelen om samplassing er altså når fosterbarnas belastninger er så store at det er vanskelig for ordinære hjem å håndtere mer enn ett barn. Her må det også understrekes det bildet en har av fosterbarn som en utsatt gruppe som et hele. Flere har vært utsatt for overgrep, mange har emosjonelle og atferdsmessige vansker. I slike tilfeller kan belastningen være så stor at det er vanskelig å finne fosterhjem som kan håndtere mer enn ett barn i en søskenflokk.

4 Søskenplasseringer i norske kommuner

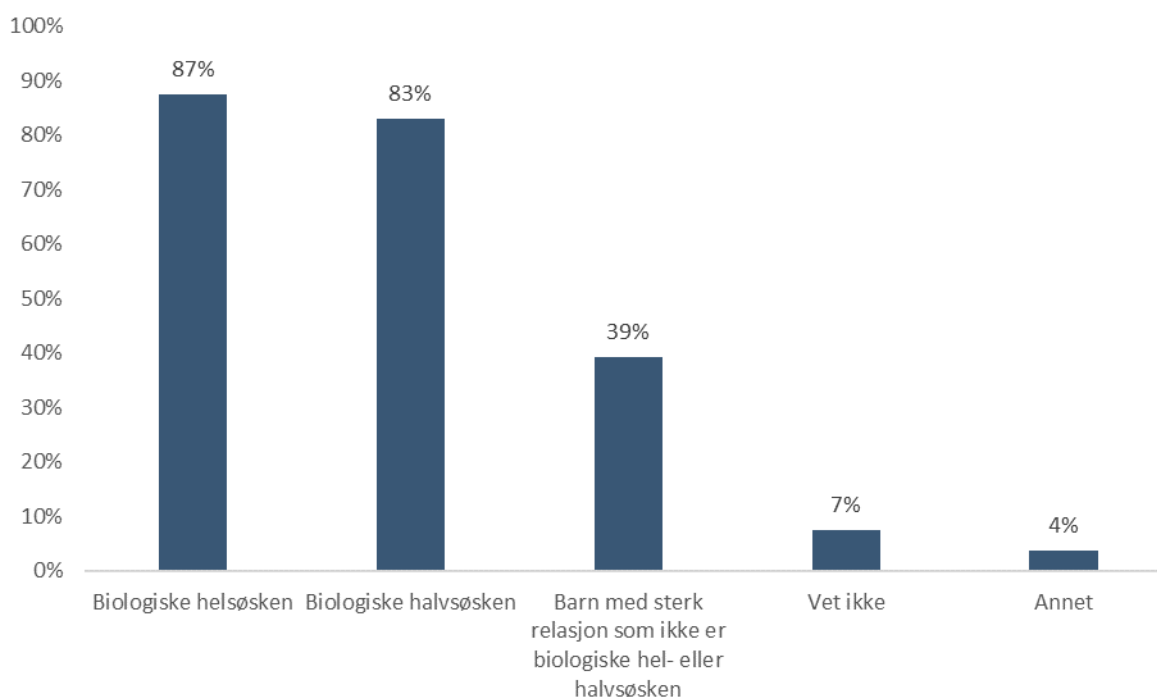
4.1 Definisjon av søsken

«Søsken» defineres i litteraturen på mange forskjellige måter² (Jones 2015; Hegar 2005), og i forbindelse med søskenplasseringer vil barn kunne vurderes som søsken etter flere kriterier, som:

- Om barna har samme mor og/eller far
- Om barna har samme omsorgsperson
- Om barna bor sammen

Ulike former for definisjoner av søsken gir opphav til spørsmål som om det er krav til at barna faktisk har bodd sammen for at de skal defineres som søsken, og i så fall over hvor lang tid, om en kan se bort fra biologi i definisjonen av søsken, eller om en kan la barna/ungdommen selv velge hvem en regner som søsken. Fra den norske studien gjennomført av Falch-Eriksen (2017) hevdes det at flere former for definisjoner av søsken eksisterer i norsk praksis, definert ut fra sosiale, biologiske eller rettslig-formelle relasjoner. I størst grad legges nok imidlertid vekt på biologiske forhold. Slik vurderes det også i norske kommuner, som vist i Figur 4.1.

Figur 4.1 Hvordan definerer dere søsken i forbindelse med plassering av barn utenfor hjemmet? (Flere svar var mulige.) N=135.

87 prosent av respondentene oppgir i vår spørreundersøkelse å definere søsken som biologiske helsøsken, og 83 prosent som biologiske halvsøsken. 39 prosent definerer også søsken som barn med sterk relasjon uavhengig av biologiske forhold. En liten andel (7 prosent) oppgir at de ikke vet hvordan søsken defineres i forbindelse med

² I noen forskningsartikler er dette knapt definert eller problematisert. I andre bidrag har man latt andre (blant annet barn/ungdom, sosialarbeidere eller barnevernsarbeidere) definere relasjonen.

plassering av barn utenfor hjemmet. Svarene indikerer at biologi spiller en viktig rolle i hvordan søsken defineres, men at det ikke er entydig praksis eller svar på hvordan søsken defineres.

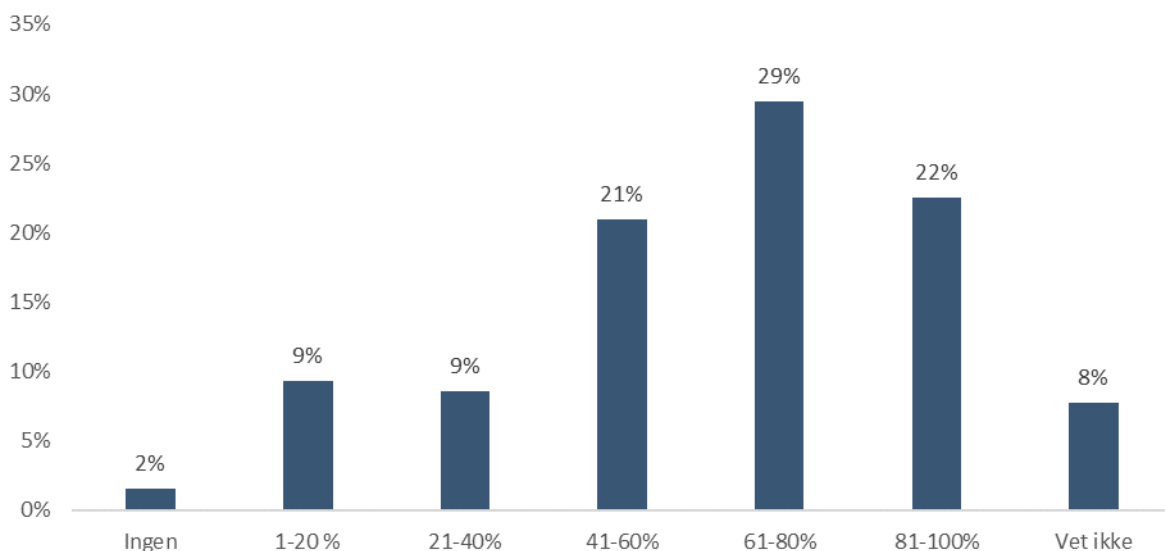
4.2 Hvor mange av fosterbarna har søsken?

Søsken kan enten plasseres i samme fosterhjem eller de kan splittes, ved at barna plasseres i ulike fosterhjem. Dersom det er flere enn to søsken og noen av barna plasseres sammen, mens de andre plasseres hver for seg, regnes dette som en sampllassering og flere splittelser.

Ifølge SSB har 80 prosent av alle norske barn mellom 0-17 år søsken. Det finnes ikke tilsvarende statistikk på hvor mange barn som er plassert i fosterhjem som har søsken, eller hvor mange som er plassert sammen. Helsetilsynet (2019) finner at halvparten av barna i akuttsaker enten ikke har søsken, eller at søsken ikke er en del av akuttsaken. For de sakene hvor søsken er en del av akuttsaken blir de plassert sammen i halvparten av tilfellene. Dersom vi legger til grunn at antall fosterbarn med søsken er tilsvarende som for øvrige barn i Norge, vil det si at fire av fem fosterbarn har søsken. Om barn skal plasseres sammen med sine søsken eller om søskenflokket skal splittes, synes uansett å være en problemstilling barneverntjenesten ofte vil måtte ta stilling til.

I vår spørreundersøkelse har vi bedt barneverntjenestene anslå hvor stor andel av barn som skal bo utenfor foreldrehjemmet som har søsken, se Figur 4.2. Dette gir en indikasjon på hvor ofte eller i hvor stort omfang barneverntjenesten må ta stilling til om søsken skal splittes eller plasseres sammen. Som det framgår av figuren, er det stor variasjon i hva respondentene oppgir. Kun 2 prosent anslår at ingen har søsken, mens over halvparten mener at over 61 prosent av barna har søsken. Et vektet gjennomsnitt av disse svarene indikerer at rundt 60 prosent av barna som er svart for i denne undersøkelsen har søsken. Siden vi ikke vet hvor mange barn som ligger bak hvert svar, er ikke dette nødvendigvis representativt for landet som hele.

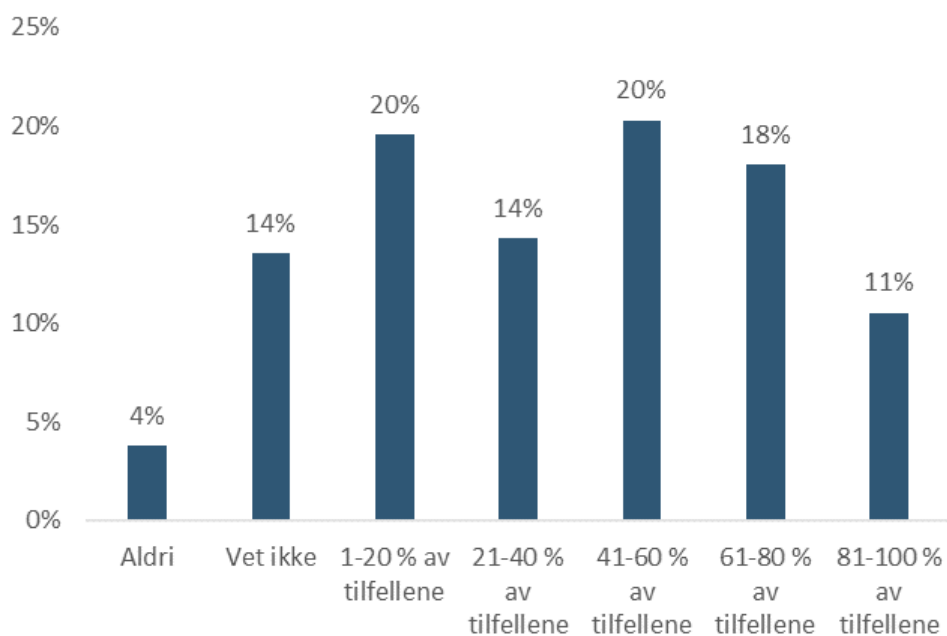
Figur 4.2 Av barna i deres bydel/kommune/samarbeid som skal bo utenfor foreldrehjemmet: Hvor stor andel anslår du har søsken? N=129

I spørreundersøkelsen har vi bedt respondentene anslå hvor ofte søsken ikke plasseres sammen i sakene hvor søsken skal plasseres utenfor foreldrehjemmet, se Figur 4.3. Av figuren ser vi at 11 prosent oppgir at i over 80 prosent av tilfellene plasseres søsken *ikke* sammen (lengst til høyre i figuren), mens 4 prosent oppgir at søsken *alltid* plasseres sammen. Svarene varierer, men tilsier at rundt halvparten av respondentene anslår at søsken

ikke plasseres sammen i 41-100 prosent av sakene. Et vektet snitt gir et grovt anslag på at søsken splittes i rundt 45 prosent av tilfellene der søskenplasseringer er aktuelt. Vi minner igjen om at dette anslaget ikke nødvendigvis er representativt.

Figur 4.3 I sakene hvor dere skal plassere søsken utenfor foreldrehjemmet, hvor ofte vil du anslå at søsken ikke plasseres sammen? N=133

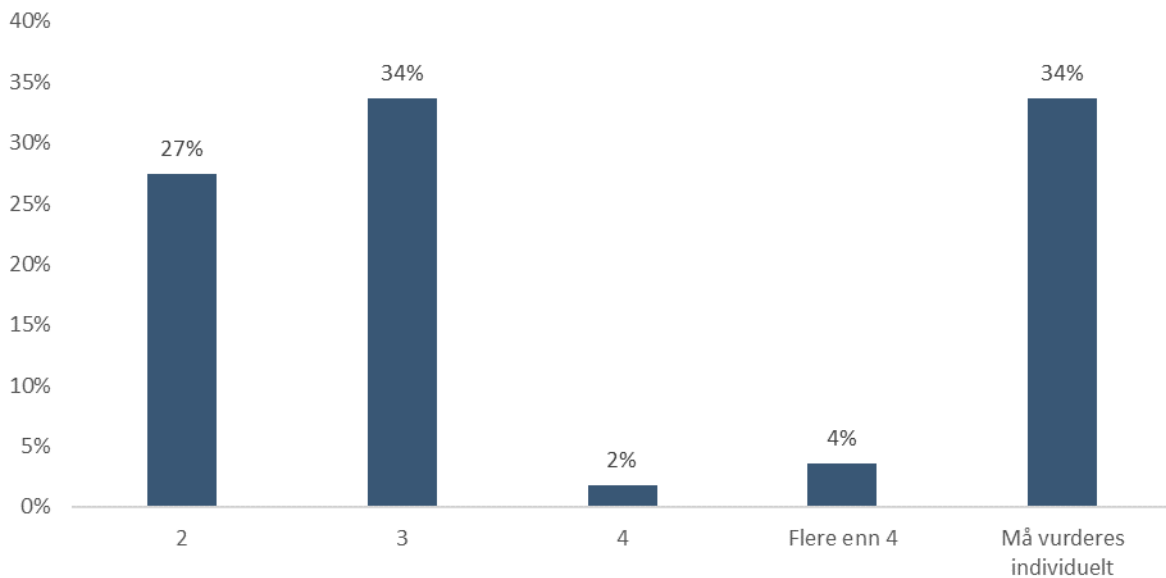
78 respondenter har svart på spørsmålet «Hvor mange søskenplasseringer gjennomfører dere vanligvis per år? (Med søskenplasseringer mener vi her at hele eller deler av søskenflokkens plasseres sammen.)». Av disse oppgir 29 prosent 0, 36 prosent oppgir 1 og 21 prosent oppgir 2. Med andre ord oppgir 86 prosent av respondentene oppgir at de vanligvis plasserer hele eller deler av søskenflokkens sammen i ingen til to ganger i året. Én respondent oppgir at de vanligvis gjennomfører 15 søskenplasseringer per år.

4.3 Antall barn som plasseres i samme fosterhjem

I retningslinjer for fosterhjem (Barne- og familiedepartementet, 2004) står det at hvor mange barn det kan være i fosterfamilien må vurderes ut fra hvert enkelt behov og fosterfamiliens samlede ressurser. Det presiseres også at det er viktig at det er en viss aldersforskjell mellom barna i fosterfamilien. Antall søsken som plasseres sammen i fosterhjem vil avhenge av en rekke ulike faktorer og individuelle forhold, diskutert i påfølgende kapitler.

Vi har spurt kommunene om deres mening om hvor mange barn det er forsvarlig å plassere sammen. Som vi ser av Figur 4.4, uttrykker rundt en fjerdedel at det maksimalt er forsvarlig å plassere to søsken sammen, og rundt en tredjedel at ikke flere enn tre søsken bør plasseres sammen. En tredjedel har ikke oppgitt et eksakt antall søsken de mener det maksimalt er forsvarlig å plassere sammen, men oppgir at det må vurderes individuelt.

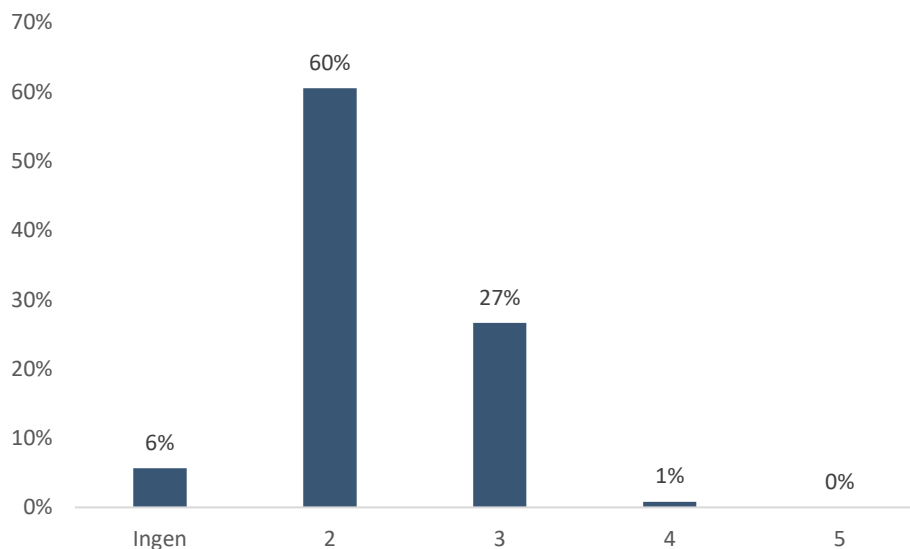
Figur 4.4 Hvor mange søsken mener du det maksimalt er forsvarlig å plassere sammen? N=113

Flertallet av respondentene fra barneverntjenestene uttrykker altså at det eksisterer et maks-tak på hvor mange søsken det er forsvarlig å plassere sammen.

I intervjuer har flere påpekt at det gjerne er mulig å plassere to og to søsken sammen, men at øvrige splittes. De nevner at en ved en stor søskenflokk eksempelvis kunne klart å plassere én og én eller to og to sammen, men ikke alle i samme fosterhjem. I slike tilfeller vil en også måtte vurdere hvilke av søsknene som bør plasseres sammen og hvem som bør plasseres alene. Én informant nevner også et eksempel på at tre søsken ble plassert sammen, men at det opplevdes som utfordrende. En annen oppgir at det i løpet av de siste to årene er gitt tilbud til tre søskengrupper med tre barn, men at erfaringen er at en ikke finner hjem som kan ta imot mer enn tre søsken. Det blir oppgitt at det for noen år siden ble forsøkt å plassere fem søsken i et beredskapshjem, men at det viste seg å bli for tøft. Samtidig opplever de å få flere svar på fosterhjemsannonser for tre barn enn to.

Figur 4.5: Respondentenes svar på "hva er det største antallet søsken dere har plassert sammen per i dag?". N=124

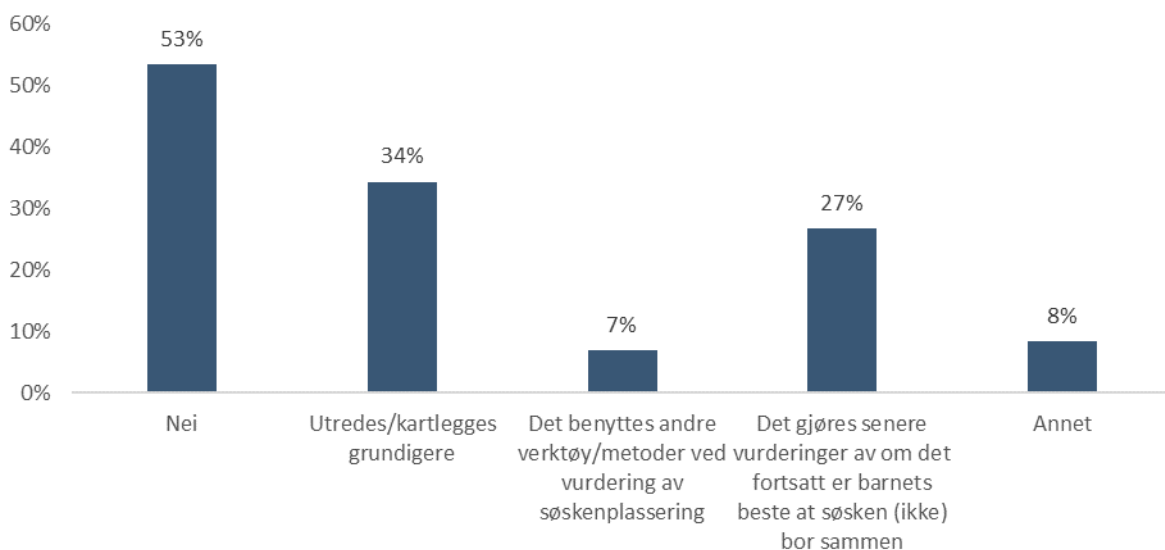

Dette stemmer godt overens med funn fra spørreundersøkelsen. Hele 93 prosent av respondentene oppgir at det største antallet søsken de maksimalt har plassert sammen per i dag er tre, og kun 1 prosent oppgir å ha plassert fire sammen. Funn fra litteraturen indikerer også at sjansen for samplassing øker om søskenflokken ikke er for stor (bl.a. Meakings m.fl., 2017).

4.4 Vurderinger av om søsken skal plasseres sammen eller ikke

Vi har undersøkt om kommunene gjør særskilte vurderinger ved søskenplasseringer, sammenlignet med plasseringer av ett barn. I vår undersøkelse oppgir majoriteten av respondentene fra spørreundersøkelsen (53 prosent) at barn som skal bo utenfor foreldrehjemmet og er en del av en søskenflokk ikke vurderes annerledes enn når ett barn skal plasseres, se Figur 4.6. Likevel oppgir bare om lag en tredjedel å utrede eller kartlegge barna grundigere ved en søskenplassering. 27 prosent oppgir at det gjøres senere vurderinger av om det fortsatt er til barnets beste at søsken (ikke) bor sammen. Bare 7 prosent oppgir å benytte egne verktøy eller metoder for vurdering av søskenplassering.

Figur 4.6 Vurderes barn som skal bo utenfor foreldrehjemmet og er en del av en søskenflokk annerledes enn når ett barn skal plasseres? N=131

Helsetilsynet (2019) finner i sin rapport en tendens til at i begjæringer om omsorgsovertakelser som handler om søsken, kan ett av barna bli hovedfokus for begjæringen, mens behovene til de øvrige søsknene ofte er dårlig belyst. Som utdypet tidligere, bør vurderinger av om søsken bør plasseres sammen eller ikke basere seg på hensynet til barnets beste. I Bufdir sine faglige anbefalinger trekkes det fram at dette forutsetter at barneverntjenesten snakker med barna, både hver for seg og samlet, og at barneverntjenesten snakker med noen som kjenner barna og/eller observerer samspillet i ulike situasjoner og til ulike tidspunkter. Videre må barneverntjenesten vurdere kvaliteten på søskenrelasjonen for å kunne avgjøre om det er til barnets beste å bo sammen med søsken i fosterhjemmet. Funnene over (som viser at over halvparten av barneverntjenestene som har besvart spørsmålet angir at barn som skal bo utenfor foreldrehjemmet og er en del av en søskenflokk ikke vurderes annerledes enn når ett barn skal plasseres) indikerer at de faglige anbefalingene ikke følges fullt ut.

I ett intervju ble det framhevet at det gjøres vurderinger både for og imot om søsken skal plasseres sammen og at en kartlegger godt hvert enkelt barns behov. Som en del av vurderingen kartlegges også barnas felles historie, relasjon og søskensamværet, og hvilken verdi dette har for barna. I tillegg ser de på hensikten med plasseringen

og hva problemene er. Det påpekes at det kan være at barna får dekket sine behov bedre ved å plasseres hver for seg. Videre trekkes det fram at observasjoner i beredskapshjem kan være avgjørende for om en vurderer at det er hensiktsmessig å plassere søsken sammen. Flere andre kommuner gir samme bildet. I ett intervju trekkes det fram at samspillsvurderinger gjennom observasjoner av det enkelte barn og relasjonen dem imellom kan benyttes. Én trekker fram at vurderinger rundt søskenplasseringer er mer omfattende og at det er flere ting som skal vurderes, men at det ellers er forholdsvis likt som hvis ett barn skal plasseres. I ett intervju påpekes det at en sjekklister benyttes for vurdering av søskenrelasjoner og om de bør plasseres sammen eller ei, i tillegg til at det utarbeides en behovsprofil for alle barn.

I litteraturgjennomgangen, som er gjengitt i helhet i Vedlegg 2, har vi undersøkt om det finnes gode modeller for vurdering av søskenplasseringer i andre land som kan benyttes eller videreutvikles i norsk kontekst. Det mest ambisiøse forsøket på modellbygging (Groza, 2003) har et nokså ensidig fokus på å finne karakteristika ved søsknene som skal tilsi sampllassering eller ei, mens det er mindre fokus på fosterhjemmets karakteristika. Familie- og samlivsformer er så forskjellige på tvers av selv vestlige land at anvendbarheten i en norsk kontekst vil være diskutabel. Vår vurdering fra litteraturgjennomgangen er at denne ikke avdekker valgmodeller som er egnet til å arbeide videre med.

4.5 Årsaker til at søsken splittes

Årsaker til at søsken splittes kan grovt sett deles i to: at barnevernfaglige vurderinger tilsier at det er til barnets beste å splitte søsken, eller at praktiske eller organisatoriske årsaker hindrer sampllassering, som mangel på egnede tiltak for å plassere søsken sammen. Begge disse vurderingene er mangefasetterte og avhenger av hverandre. For eksempel vil et dårlig forhold mellom søsknene og/eller stor problembelastning hos ett eller flere av barna *kunne* tilsa at det er til barnets beste at de splittes, samtidig som det kan gjøre det mer utfordrende å finne fosterhjem som ønsker eller evner å ta imot søsknene. Falch-Eriksen (2017) skisserer noen årsaker som benyttes som begrunnelse for splittelser av søsken:

- Ett søsken vil ikke være sammen med andre søsken
- Ett eller flere barn hentes ut fra en familie med flere søsken, dersom det ikke er grunner til å flytte hele søskenflokk
- Biologisk mor føder et nytt barn som skal plasseres
- Søskenflokk er stor
- Nettverket til søsknene er ulikt og familiemønsteret er komplekst
- Barna har ulike behov og behov for særskilt oppfølging

Pedersens (2016) kvalitative studie med intervjuer av saksbehandlere i barnevernet finner at det er sjelden at en ikke sampllasserer søsken som er unge eller tette i alder. Pedersen adresserer fem ulike utfordringer: Antall barn i søskenflokk, barnas alder, manglende fosterhjem, biologiske betingelser og barnas ulike behov.

At barns behov og barnets beste bør være styrende for om søsken splittes eller ikke, er en gjennomgående oppfatning blant barneverntjenestene vi har intervjuet. Enkelte trekker fram at det skal mye til før søsken splittes som følge av barnets beste-vurderinger, og at det skjer relativt sjelden. I et annet intervju anslås det at halvparten av søskensplittelser skjer fordi en mener dette er til det beste for barna. Én påpeker at det kun bør være unntaksvis at en tenker det er riktig å splitte søsken, og uttrykker at å splitte søsken er en svært vanskelig beslutning. Mange trekker fram mangel på fosterhjem til å ta imot søsken som et stort problem. I ett intervju påpekes det at oppfatninger rundt søskenplasseringer, for eksempel mellom bydeler, varierer en del. I ett annet intervju påpekes det at en først vurderer om et søsken kan plasseres sammen med et annet søsken som tidligere

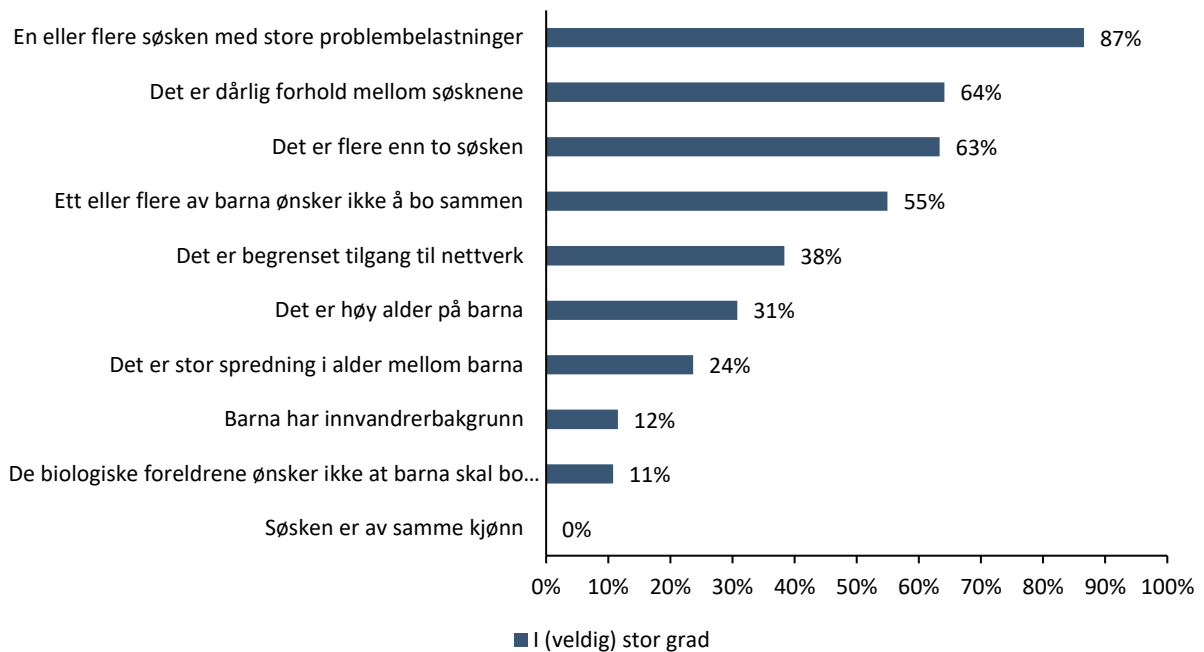
er tatt ut av foreldrehjemmet, og at en ønsker at søsknene flytter til noen i nærheten og til noen som barna kjenner.

I de påfølgende underkapitlene diskuterer vi våre funn rundt årsaker til splittelse, basert på egenskaper ved barna og situasjonen, og strukturelle og praktiske omstendigheter.

4.5.1 Kjennetegn ved søsknene og situasjonen

Her ser vi nærmere på kjennetegn ved søsknene og situasjonen til barnet som kan gjøre det vanskelig å plassere dem sammen. Figur 4.7 viser respondentenes vurdering av kjennetegn ved søskneflokkene som *i stor eller veldig stor grad* gjør det vanskelig å plassere søsken sammen.

Figur 4.7 Andel respondenter som oppgir at følgende kjennetegn i stor eller veldig stor grad gjør det vanskelig å plassere søsken sammen. N=129-134

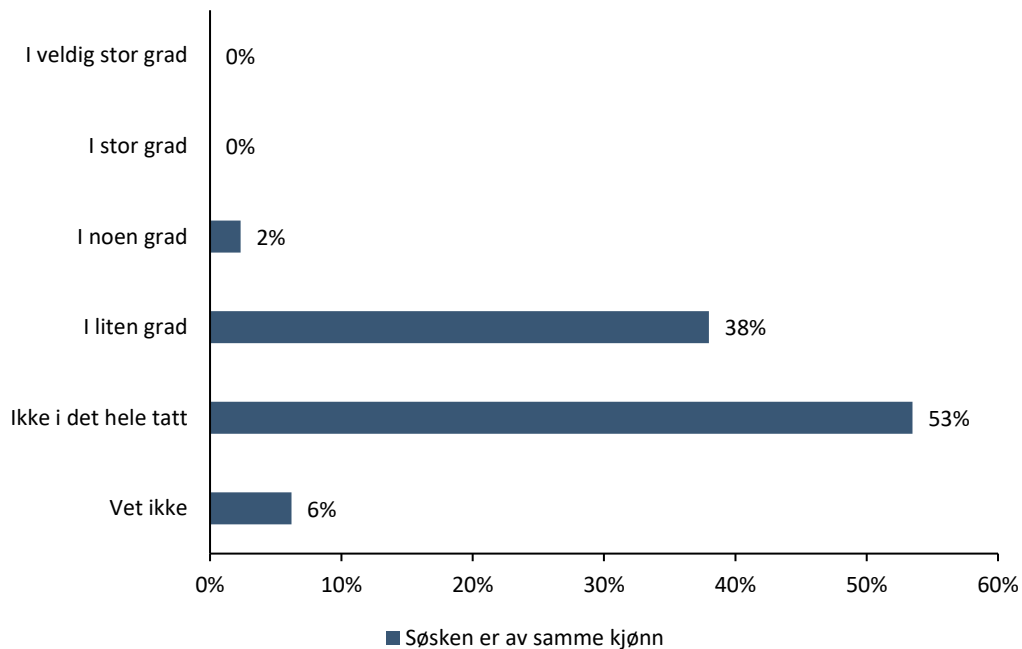
Som figuren viser, har en relativt stor andel av respondentene oppgitt stor problembelastning hos én eller flere av søsknene, dårlig forhold mellom søsknene og at det er flere enn to søsken som kjennetegn på hva som gjør det vanskelig å plassere søsken sammen. Ett eller flere søsken med store problembelastninger er det kjennetegnet som flest respondenter i spørreundersøkelsen oppga som årsak. 87 prosent av respondentene trekker fram at dette gjør det vanskelig å plassere søsken sammen i stor eller veldig stor grad. I ett intervju påpekes det at barn med sterke uttrykk er vanskeligere å plassere sammen. Samme informant påpekte at dersom søsken plasseres sammen, har barna gjerne en forholdsvis lav problembelastning. En annen informant oppgir også at dersom hvert av barna har krevende behov, vil det trolig ikke være mulig for et hjem å imøtekomme alle behovene og rette opp skadene som barna har.

Samspillet mellom barna kan også vurderes som skadelig, eller det kan tenkes at barna ikke ønsker å bo sammen med søsknene sine. Fra litteraturen så vi at det første unntaket til hovedregelen om å plassere søsken sammen er dersom relasjonene mellom søsknene er svake, kompliserte eller skadelige. 64 prosent av de som besvarte spørreundersøkelsen oppgir i stor eller veldig stor grad at dårlig forhold mellom søsknene gjør det vanskelig å

plassere dem sammen. 55 prosent mener at dersom ett eller flere av barna ikke ønsker å bo sammen, gjør dette i stor eller veldig stor grad at det er vanskeligere å plassere søsken sammen. Respondentene trekker også fram andre årsaker som handler om forholdet mellom søsknene i kommentarer i spørreundersøkelsen. Det oppgis at mistanke om vold og overgrep mellom søsknene, eller andre forhold relatert til kompliserte og skadelige relasjoner mellom søsknene, kan resultere i at de ikke blir plassert sammen. I ett intervju trekkes parentifisering (barn som har store omsorgsoppgaver som normalt tilhører foreldrene) fram som en utfordring som ofte er framtreddende mellom søsken. Det påpekes også i et annet intervju at samspill mellom søsken og parentifisering ofte brukes som argument for at det er vanskelig å plassere søsken sammen. Ulike tilknytningsstrategier trekkes også fram, hvor et barn kan være unnvikende, og det andre mer pågående.

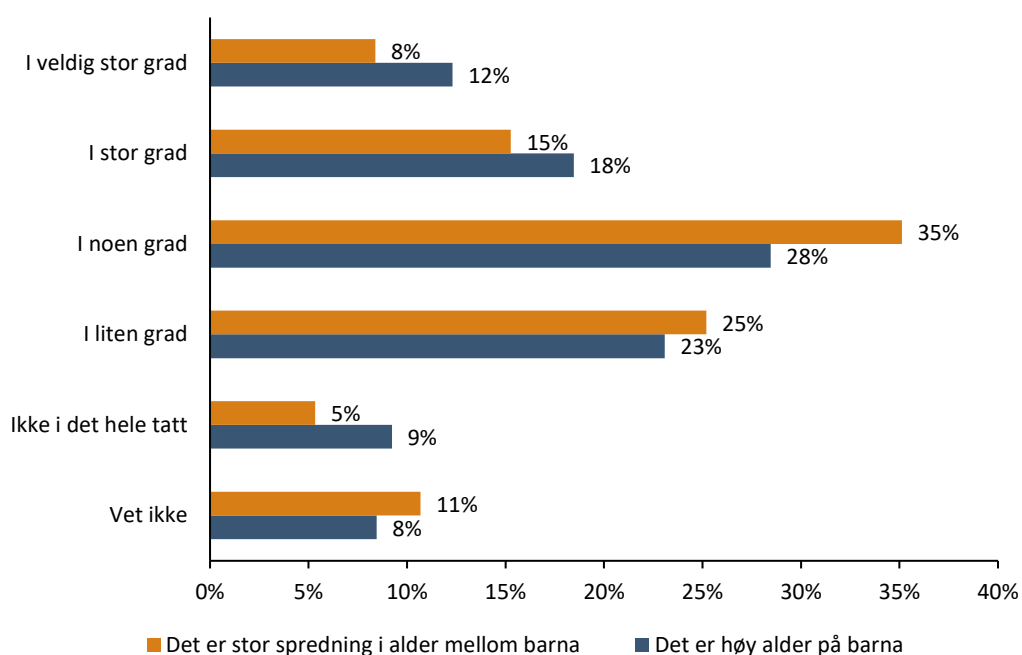
Begrenset tilgang til nettverk oppgis i stor eller veldig stor grad å gjøre det vanskelig å plassere søsken sammen av 38 prosent av respondentene. 23 prosent oppgir samtidig at dette i liten grad eller ikke i det hele tatt gjør det vanskelig å plassere søsken sammen. Kun 11 prosent oppgir at «de biologiske foreldrene ønsker ikke at barna skal bo sammen» gjør det vanskelig å plassere søsken sammen i stor eller veldig stor grad. 56 prosent av respondentene svarer at dette i liten eller ingen grad gjør det vanskelig å plassere søsken sammen. Meakings m.fl. (2017) finner at når søsken er nære i alder, er unge og av samme kjønn, øker sjansen for at de blir plassert sammen. Funnene fra vår spørreundersøkelse synes delvis å samsvare med dette. Ingen oppgir at det at søsken er av samme kjønn gjør det vanskelig å plassere søsken sammen i stor eller veldig stor grad. Hele 53 prosent av respondentene oppgir imidlertid at dette ikke i det hele tatt gjør det vanskelig å plassere søsken sammen, jf. Figur 4.8.

Figur 4.8 I hvilken grad det at søsken er av samme kjønn gjør det vanskelig å plassere søsken sammen. N=129

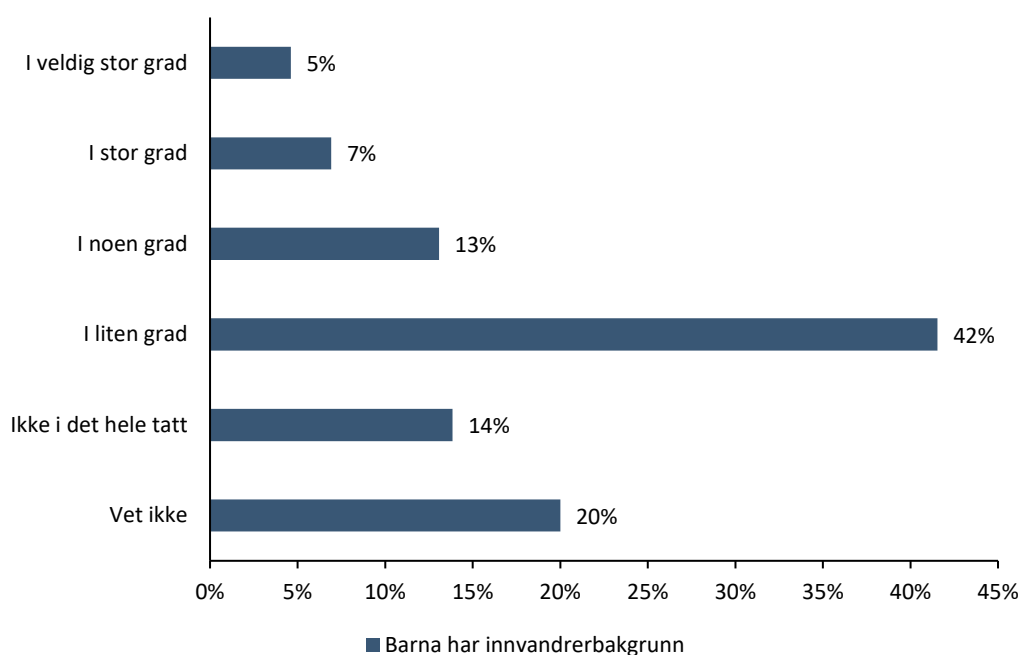
Når det gjelder alder på barna, varierer svarene noe mer. Omtrent en tredjedel av respondentene oppgir at høy alder i stor eller veldig stor grad kan gjøre samplassing vanskelig, og om lag en tredjedel oppgir at det i liten eller ingen grad gjør samplassing vanskelig, se Figur 4.9. Når det gjelder stor spredning i alder mellom barna, oppgir 24 prosent av respondentene at dette i stor eller veldig stor grad gjør det vanskelig å plassere søsken sammen, og om lag 30 prosent oppgir at det i liten eller ingen grad gjør det vanskelig.

Figur 4.9 I hvilken grad gjør følgende kjennetegn ved søsken det vanskelig å plassere dem sammen? N=130-131

Respondentene ble også bedt om å besvare hvorvidt det er vanskelig å plassere søsken sammen dersom barna har innvandrerbakgrunn, se Figur 4.10. 12 prosent oppgir at dette i stor eller veldig stor grad er tilfelle, mens 55 prosent oppgir at det i liten eller ingen grad gjør det vanskelig å plassere søsken sammen. Flest respondenter (20 prosent) har oppgitt at de ikke vet om barna har innvandrerbakgrunn. Dette kan tolkes som at de ikke har plassert søsken med innvandrerbakgrunn sammen, eller at de ikke har en klar formening om hvorvidt det faktisk gjør samsplassering av søsken vanskeligere. Her er det også interessant å påpeke at innvandrerbakgrunn nok i høyere grad er korrelert med at det er flere enn to søsken som skal plasseres, og at det kan være størrelsen på søskenflokket mer enn den faktiske bakgrunnen som gir utfordringer.

Figur 4.10 I hvilken grad det at barna har innvandrerbakgrunn gjør det vanskelig å plassere søsken sammen. N=130

4.5.2 Mangel på fosterhjem og andre forhold

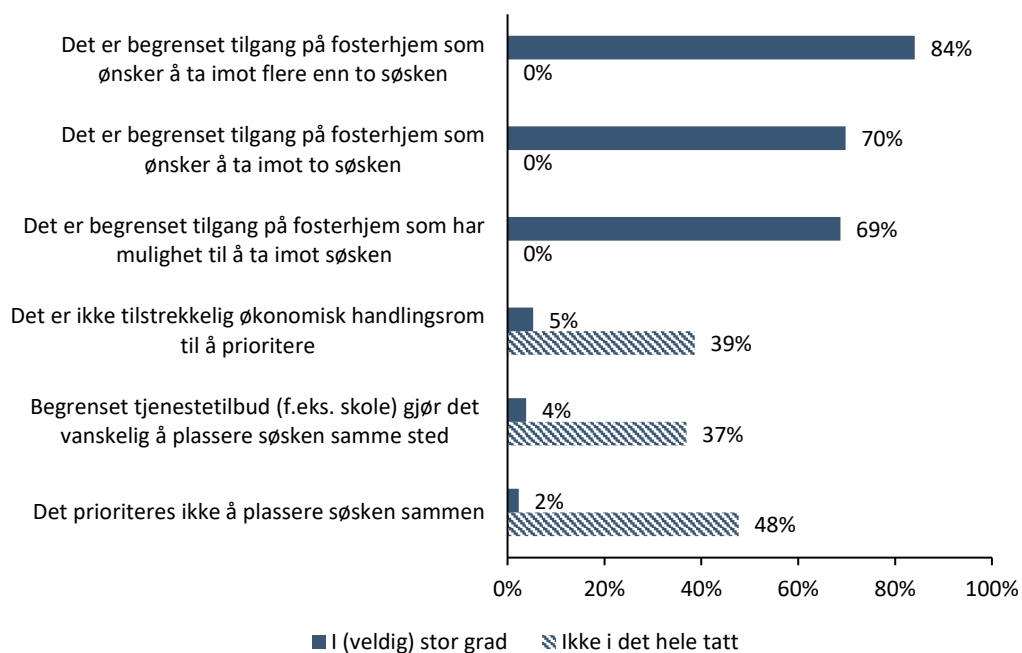
Funn fra litteraturgjennomgangen tilsier at søsken kan splittes når relasjonen er svak, eller når relasjonen skader én eller flere av søsknene. Søsken blir imidlertid ofte splittet av mer praktiske årsaker: en finner ikke fosterhjem som kan håndtere flere barn. Falch-Eriksen (2017) oppsummerer blant annet at den største utfordringen synes å være at det ikke er nok tilgjengelige fosterhjem for søskenflokker.

Utfordringen med å finne tilstrekkelig tilgjengelige fosterhjem for søskenflokker synes dels å ha bakgrunn i den krevende oppgaven det er å ta imot flere fosterbarn, blant annet fordi barna ofte har store behov og problembelastninger. Forholdet mellom søsknene, og eventuelle forskjeller mellom tilknytningsstrategier, utviklingsfaser med videre kan gjøre det utfordrende å dekke omsorgsbehovet til hvert enkelt barn innenfor én familie. Dersom søskenflokken er stor, kan det skape ytterligere utfordringer å finne et egnet hjem som evner og ønsker å ta imot alle. Dessuten kan plassering av søsken skje på ulike tidspunkter fordi barna for eksempel har ulik alder og kan ha ulike fedre. I retningslinjer for fosterhjem (Barne- og familiedepartementet, 2004) står det at det at fosterforeldrene har de nødvendige kvalifikasjoner til å makte oppfostringsoppgavene i forhold til ett barn, ikke nødvendigvis betyr at de har kvalifikasjoner for å ta imot et barn med andre behov. Videre stilles det visse krav til fosterhjemmet som kan begrense mulighetene for fosterhjem til å ta imot søsken. I fosterhjemsforskriften § 3 om generelle krav til fosterforeldre står det at de må ha «økonomi, bolig og sosialt nettverk som gir barn mulighet til livsutfoldelse». Dette kravet blir skjønnsmessig vurdert av de ulike barneverntjenestene, og resulterer blant annet i fysiske krav som stilles til fosterhjem for å unngå trangboddhet. Et eksempel kan være at barneverntjenesten krever at fosterbarnet skal ha eget rom i fosterhjemmet. Erfaringene tilsier også at risikoen for brudd blir større når en tar imot flere søsken, noe som indikerer en større belastning på hjemmet.

Resultatene fra spørreundersøkelsen bekrefter mangelen på fosterhjem som en hovedutfordring ved plassering av søsken, se Figur 4.11. 84 prosent av respondentene oppgir at begrenset tilgang på fosterhjem som ønsker å ta imot flere enn to søsken i stor eller veldig stor grad gjør det vanskelig å plassere søsken sammen. Inntrykket bekreftes også i intervjuer. En kommune oppgir for eksempel å ha erfaring med at det er vanskelig å finne hjem

som kan ta imot flere enn tre søsken. 70 prosent av respondentene i spørreundersøkelsen angir at begrenset tilgang på fosterhjem som *ønsker å ta imot to søsken* gjør det vanskelig å plassere søsken sammen i stor eller veldig stor grad. I intervjuer bekreftes inntrykket av at mangel på fosterhjem er en utfordring ved søskenplasseringer. Én informant oppgir imidlertid at flere stiller seg åpne for at de i gitte tilfeller kan ta imot søsken.

Figur 4.11 I hvilken grad opplever du (i dag) at følgende strukturelle forhold gjør det vanskelig å plassere søsken sammen? N=129-132

Begrenset tilgang på fosterhjem som har *mulighet til å ta imot søsken* oppgis av 69 prosent å gjøre det vanskelig å plassere søsken sammen i stor eller veldig stor grad. Det kan for eksempel komme av for liten plass i hjemmet, eller for liten tid og kapasitet til å ta seg av flere barn. Dette kan også sammenfalle med den tidligere nevnte problematikken med fysiske krav til fosterhjem som kan være krevende å få til i praksis. En informant bekrefter at fosterhjem er vanskelig å rekruttere og er en stor mangel, uavhengig av om de kan ta imot søsken eller ikke. Det påpekes at mange av fosterhjemmene ikke ønsker å ta imot flere barn.

Vi har også spurt kommunene om andre forhold som kan gjøre det vanskelig å plassere søsken sammen. Blant annet ønsket vi å se om prioriteringer/føringer eller økonomisk handlingsrom legger begrensninger på muligheter for å plassere søsken sammen. Det samme gjelder tilgrensende tjenester. Barn som skal plasseres kan ha ulike behov relatert til tilgrensende tjenester som kan begrense mulighetene for å plassere dem sammen. Dette kan være knyttet til skoletilbud, for eksempel at barna har ulik alder og at det dermed ikke er et passende skoletilbud i nærheten av fosterhjemmet. Det kan også være knyttet til helsetjenester og om barna har ulikt behov for mer spesialiserte helsetjenester som ikke er i tilknytning til mulige fosterhjem. Som vi ser av Figur 4.11 er det kun et fåtall av respondentene som oppgir at begrenset økonomisk handlingsrom, begrenset tjenestetilbud eller manglende prioriteringer i stor eller veldig stor grad gjør det vanskelig å plassere søsken sammen. Henholdsvis 39, 37 og 48 prosent sier at det ikke i det hele tatt oppfattes å gjøre det vanskelig å plassere søsken sammen. 11 prosent av respondentene oppgir at økonomisk handlingsrom i noen grad gjør det vanskelig å samsplassere barn, 9 prosent mener begrenset tjenestetilbud i noen grad gjør det vanskelig å plassere søsken sammen og 5 prosent oppgir at manglende prioritering av problemstillingen i noen grad er begrensende.

4.6 Kommunenes avveininger ved søskenplasseringer

Som det presiseres i Bufdirs faglige anbefalinger, må det legges avgjørende vekt på hensynet til barnets beste ved valg av fosterhjem til det enkelte barn. Hva som igjen er til det enkelte barns beste må basere seg på en individuell og konkret vurdering. Det må med andre ord gjøres vurderinger av hvilke konsekvenser det vil få for hvert enkelt barn å plasseres sammen eller splittes, og beslutningene må begrunnes. Vi ser imidlertid fra funnene diskutert over at det kan være utfordrende å ivareta barnas beste ved beslutninger om søskenplasseringer. Beslutninger om å plassere søsken eller ikke innebærer utfordrende avveininger som barneverntjenesten må ta stilling til.

Én informant har i intervju oppgitt at søsken noen ganger splittes begrunnet i barnets beste, men at det oppleves som mer sjeldent. I et annet intervju ble det anslått at søskensplittinger i halvparten av tilfellene skjer begrunnet i barnets beste og at søsknene må splittes, og for de øvrige tilfellene at en ikke har tilstrekkelig fosterhjem til å ta imot søsken. Funnene våre indikerer at det kan være utfordringer i å plassere søsken sammen både knyttet til egenskaper ved søsknene/søskenflokkene, som alder og antall søsken, og ved tilgangen til egnede tiltak/fosterhjem. Forholdene ved søsken og begrenset tilgang til fosterhjem henger sammen. Flere trekker fram at problembelastning og forhold mellom søsken gjør at det er vanskelig å finne egnede fosterhjem som kan ta til seg alle søsknene. Det synes derfor å være utfordringer med at kjennetegn ved søsknene ofte ikke er forenlig med det tilbudet som eksisterer.

Flere har i intervju påpekt at det kan være utfordrende å vite hva som er barnets beste i situasjoner hvor flere søsken skal plasseres utenfor foreldrehjemmet, og at det er mange avveininger knyttet til dette. Flere nevner også konkrete eksempler. Én trekker for eksempel fram et tilfelle hvor et søsken var tilbakeholden og underdanig og det andre ikke oppførte seg bra mot søskenet sitt. Barnevernet tenkte opprinnelig at de burde splittes, og de ble plassert i hvert sitt hjem. Etter noen måneder hadde imidlertid søsknene skiftet roller, og fosterhjemmet som tok imot det ene barnet ønsket etter hvert også å ta imot det andre barnet. Det ble påpekt at det kan ha vært riktig i et slikt tilfelle at søsknene fikk en pause fra hverandre. Eksempelet underbygger poenget om at det kan være utfordrende å vurdere om det er til barnas beste å splitte søsken eller ikke, og at situasjoner kan endre seg over tid. Dette trekkes også fram i andre intervjuer, hvor det blant annet påpekes at det kan være mulig å jobbe med søskenrelasjonen og at vurderinger av søskenrelasjoner og hva som er til barnets beste bør skje løpende.

En informant trekker fram at det er mer utfordrende å plassere søskenflokker sammen i varige fosterhjem enn det er i beredskapshjem. Dette beskrives også i et annet intervju. De nevner også at det kan være utfordrende å rekruttere fosterhjem til noen som ikke kjenner barna. En tredje presiserer også at en av de største utfordringene ved søskenplasseringer er avveiningen mellom å splitte søsknene så de får fosterhjem raskt, eller å vente på at en finner et egnet fosterhjem som kan ta imot begge/flere. Informanten oppgir at de i ett eksempel ventet i ett og et halvt år før de fikk plassert to søsken sammen. De mente i det tilfellet at det var helt nødvendig at barna ble plassert sammen, men det tok lang tid før en fant et fosterhjem. I mellomtiden bodde de i et beredskapshjem. I dag bor de imidlertid sammen. En annen oppgir at dersom en alternativt til å vente lenge på fosterhjem kan finne to fosterhjem som kan samarbeide, kan det være en mulig løsning. De nevner at det erfaringsmessig tar lang tid å finne fosterhjem, og spesielt for søsken.

I ett intervju framheves det at en vurderer risiko for brudd opp mot sannsynlighet for varig og god plassering når en plasserer søsken. Samtidig som de opplever at søsken kan gi en viktig støtte til barna, opplever de at det er større sannsynlighet for brudd når søsken flyttes sammen i fosterhjem enn når de plasseres hver for seg. En annen trekker også fram denne problematikken, og har opplevd at søsken har måttet splittes som følge av brudd i fosterhjem hvor de først ble plassert sammen. Risiko for senere brudd er ett aspekt som må vurderes ved beslutninger om søsken skal plasseres sammen eller ikke. Dette er krevende avveininger hvor barnas individuelle

behov må vurderes opp mot fosterhjemmets/-hjemmenes muligheter for og evner til å gi barna god og varig omsorg. I ett intervju påpekes det også at fosterbarnet kan knytte seg til øvrige barn i fosterhjemmet og oppleve det som en splittelse dersom fosterbarnet må flytte ut. Enkelte trekker også fram at det anses som en fordel å plassere et barn i fosterhjem hos slekt eller nettverk dersom det fungerer, men at et brudd i slekts- eller nettverksfosterhjem kan oppleves som verre enn ved andre brudd fordi en kan ødelegge nettverkene. Flere fosterhjem som har tatt imot søsken oppgir at de har positive erfaringer med å ha tatt imot søsken. Samtidig påpeker flere hvor krevende det er.

Videre påpekes det i ett intervju at det er utfordrende å vurdere søskenplassering når ett av barna ønsker kontakt og den andre ikke ønsker det. Når barnas stemmer ikke samsvarer kan det være utfordrende å finne løsninger som passer for alle. En annen nevner eldre barn som har tatt vare på søsken hele livet og som ønsker å få være barn igjen som eksempel på når barn kan tenkes å ikke ville bo sammen med sine søsken. At ett av søsknene ikke ønsker å bo sammen kan gjøre at det ikke anses hensiktsmessig å plassere søsknene sammen. Samtidig kan dette forandre seg, og er ikke nødvendigvis en selvstendig grunn til at det er til barnets beste å ikke bo sammen med søsken over tid.

Ved større søskenflokker som skal plasseres utenfor foreldrehjemmet, kan det være spesielt krevende å finne egnede tiltak hvor alle søsknene plasseres sammen. I slike tilfeller kan det være aktuelt å plassere noen av barna sammen, og andre alene. Dette påpekes også som aktuelt av flere av informantene. Ved slike tilfeller vil det måtte gjøres vurderinger av hvilke barn som skal bo alene, og hvilke som skal bo sammen. Barneverntjenesten bør da ta stilling til barnas individuelle behov og ønsker, og ulike søskenrelasjoner, opp mot tilgjengelige fosterhjem.

Barneverntjenesten må ved valg av tiltak ta hensyn til barnets behov for samvær og øvrig kontakt med familie og viktige personer i barnets liv. I den forbindelse må barneverntjenesten blant annet vurdere geografisk beliggenhet ved fosterhjemmet og muligheter for å ivareta samvær og kontakt, og fosterforeldrenes muligheter for og vilje til å samarbeide om samværsordninger. I retningslinjer for fosterhjem (Barne- og familiedepartementet, 2004) står det at et barn som skal ha mye samvær med foreldrene sine bør plasseres i fosterhjem så nært foreldrehjemmet som mulig. Slike vurderinger vil naturligvis også være gjeldende ved plassering av søsken. Som en del av vurderingen av om søsken bør bo sammen eller ikke vil det dessuten være viktig å vurdere om søsken som splittes, men hvor søskenkontakt er ønskelig, likevel kan ivareta søskenrelasjonen. Innspill fra fosterforeldre som har fosterbarn med søsken i andre fosterhjem viser at det varierer om og hvor mye kontakt fosterbarna har med sine søsken. Noen har daglig eller ukentlig kontakt, noen har fast samvær eller kontakt for eksempel fire ganger i året, og andre har lite eller ingen kontakt. Det varierer også om kontakten er etter avtale eller ikke. Det er også stor variasjon i om fosterforeldrene oppfatter om det er vanskelig å opprettholde jevn kontakt med søsken eller ikke.

Ifølge Forandringsfabrikken er det få som tilrettelegger godt nok for at søsken skal kunne ha kontakt dersom de splittes. I intervjuer påpekes det at når en søskenflokk deles, må man, dersom det er hensiktsmessig for barna, forsøke å opprettholde søskenkontakten. Som eksempel ble det i ett intervju trukket fram at det ble etablert veiledningsgruppe for de ulike fosterforeldrene som tok imot søsken slik at de fikk veiledning sammen. Søsken inviteres inn i hverandres hjem gjennom nettverk som er etablert mellom familiene. Andre nevner også eksempel på fosterhjem med søsken som samarbeider tett. I ett tilfelle ble et søskenpar først splittet, før den ene flyttet over til fosterhjemmet hvor det andre søskenet bodde. I et annet intervju påpekes det at opprettholdelse av søskenkontakt for eksempel kan skje ved at det avtales møtepunkter, overnattinger eller liknende.

SOS-barnebyer jobber også med å utvikle en ny fosterhjemmodell som skal sikre at flere søsken skal få vokse opp sammen. Modellen kalles «Under samme tak» og utvikles i dag sammen med kommunene Drammen, Lillehammer og Ringerike. Modellen skiller seg ut ved at kommunen stiller en bolig til disposisjon for familien og at både fosterbarn og fosterfamilien flytter inn i denne. Det skal også være avlastning i boligen og en sterkere oppfølging og støtte rundt fosterfamilien. Dersom det skulle oppstå et brudd, blir fosterbarna boende og fosterforeldrene må flytte ut. Tanken er blant annet å i større grad bidra til stabilitet og trygghet, og forhåpentligvis å unngå brudd.

5 Anbefalinger

Hovedanbefalingen både fra litteraturen og norske myndigheter, og ønsket praksis i norsk barnevern, er at søsken bør plasseres sammen. Dette begrunnes med at søsken representerer en trygghet for hverandre, at det gir kontinuitet og livssammenheng, at det er lettere å bevare kultur og religion og at søskenrelasjonen i seg selv har verdi. Søskenrelasjonen vil vedvare over tid, også lenge etter at en ikke bor sammen, og kan gi en følelse av emosjonell kontinuitet og sikkerhet for barn som er i ukjente og usikre konstallasjoner. Litteraturen viser at plassering av søsken i slekt og nettverk kan øke sannsynligheten for at plasseringen blir mer stabil og varig enn i vanlig fosterhjem, legge til rette for trygghet og stabilitet, og øke sannsynligheten for tilbakeføring. Litteraturen viser også at søskenplasseringer medfører like høy stabilitet eller høyere enn ikke-søsken plasseringer, at de søskenplasserte gjør det bedre eller tilsvarende bra som de som ikke er plassert sammen, blant annet i skoleprestasjoner, og at selvopplevd livskvalitet er høyere blant dem med intakte søskenrelasjoner i plasseringen.

Unntaket til når søsken bør eller kan plasseres sammen er når relasjonene mellom søsknene er svake eller kompliserte/skadelige for minst en av søsknene, eller når antallet søsken og/eller deres belastninger er for store til at det er realistisk å finne fosterhjem som kan håndtere dem.

I praksis ser det ut som barn skilles fra sine søsken oftere enn de blir plassert sammen. For en del av tilfellene kan dette være til barnas beste, men det overordnede bildet viser likevel en relativt stor forekomst av uønsket splitting av søskenflokker. Hovedårsaken synes å være problemet med å finne fosterhjem som kan og vil ta imot søskenflokker. Kompleksiteten øker jo større søskenflokker er og jo større problembelastning barna har. Overordnet kan problemene ved plassering av søsken som skal bo utenfor foreldrehjemmet sies å knytte seg til hvordan en kan sikre at søskenrelasjoner ivaretas på en god måte over tid. For mange vil det beste være å bo sammen i fosterhjem. Tilgangen på tiltak som kan gjøre at søsken kan bo sammen over tid er derfor en viktig del av problemstillingen. Ved å styrke kompetansen i fosterhjemmet og gjøre dem bedre forberedt på hvordan de skal forholde seg til større søskenflokker, kan en styrke rekrutteringen og redusere risikoen for brudd. Det trekkes i intervju også fram at det kan være viktig med en fellesskapsfølelse og et team som kan hjelpe fosterfamilien, både for å tiltrekke fosterhjem og for å forhindre brudd.

Enkelte påpeker at det bør formidles tydelig til (potensielle) fosterforeldre hvor viktig og nyttig det er for barn å ha et godt nettverk rundt seg, herunder søsken, og at dette blant annet bør tas opp i forbindelse med rekruttering og opplæring av fosterforeldre. Noen fosterforeldre som har tatt imot søsken eller har fosterbarn med søsken i andre fosterhjem har også gitt innspill om at det bør gis bedre informasjon til eventuelle fosterhjem i forkant av plassering, slik at potensielle fosterhjem er klar over hva det innebærer å ta imot søsken og er bedre forberedt. Noen gir også uttrykk for at de savner bedre opplæring/kursing.

For søsken som ikke kan eller bør bo sammen, men hvor det likevel er ansett som best for barna å ivareta søskenrelasjonen, er det også viktig å se på tiltak som kan ivareta relasjonen selv om barna ikke bor sammen. Blant annet vil fosterhjem som kan samarbeide være viktig, og herunder spiller blant annet geografi en rolle. Enkelte har påpekt at barneverntjenesten med fordel kan legge til rette for treffpunkter mellom fosterhjem som har tatt imot søsken. Begun (1995) oppsummerer forskning som viser betydningen av å bevare båndene mellom søsken, gjennom samplassing eller hyppig kontakt hvis det ikke er mulig. Ved splitting av søsken bør sosialarbeidere som har kontakt med separerte søsken samarbeide godt.

Videre er det viktig å sikre fosterhjemmenes muligheter for å ha omsorgen for flere barn. Meakings m.fl. (2017) legger vekt på det selvsagte i at fosterhjemmet må ha særlig god plass ved søskenplassering, men også at en bør få tilgang på betydelige ressurser både økonomisk, men også i form av opplæring og støtte. NOU 2018: 18 Trygge

rammer for fosterhjem redegjør for de økonomiske og faglige rammebetingelsene og andre tjenester i kommunen, og hvordan de på best mulig måte kan bidra til en helhetlig støtte til barnet og fosterfamilien. NOUen slår fast at de økonomiske rammevilkårene som fosterfamiliene har, varierer på tvers av kommunene. Slik variasjonene framstår er det mye som tyder på at det ikke kun er fastsatt etter barnets og fosterfamiliens behov. Måten rammebetingelsene fastsettes på, som er ved individuelle forhandlinger mellom fosterhjemmet og barnevernstjenesten, bidrar til uforutsigbarhet og i mange tilfeller konflikter. NOUen anbefaler en ny rettighetsbasert stønadsordning der det må vurderes om det bør gis egne satser for søsken og andre fosterhjem som tar imot flere barn. En informant trekker også fram at fosterforeldre som frikjøpes for en periode, men hvor det over tid viser seg at de ikke har mulighet til å ha full jobb ved siden av å gi omsorg til barna, vil kunne måtte velge mellom jobbsikkerhet og å ivareta barna på en god nok måte. Dette kan kanskje være enda mer utfordrende dersom de tar imot søsken. Fosterhjem som har tatt imot søsken, eller som har fosterbarn med søsken i andre fosterhjem, har gitt innspill om at det er viktig med god informasjon, oppfølging, støtte og økonomiske betingelser. Det påpekes av flere at det bør gis bedre/tettere oppfølging og veiledning, samt bedre betingelser til fosterhjem, for eksempel frikjøp eller andre forsterkningstiltak, tilbud om avlastning, besøkshjemordninger eller liknende. En annen påpeker at kommunene ikke nødvendigvis sitter på det hele bildet eller tilpasser seg ut fra hva som er samfunnsøkonomisk optimalt, og at det ikke bør være incentiver til at søsken splittes.

Det finnes også andre alternativer enn ordinære fosterhjem som kan bidra til å forsterke mulighetene for at søsken kan ha samme hjem. Plasseringer i nettverk og hos naboer som kjenner barna godt er viktige potensialer. Slike omsorgspersoner kan ha relasjoner til barna som gi dem ekstra tilhørighet. I enkelte intervjuer trekkes det fram at en som et tiltak for å hindre uønsket søsken splitting kan ha rekrutteringskampanjer spesielt rettet mot søskenplasseringer. Noen påpeker også at de som skal ta imot fosterbarn med søsken bør spørres om muligheter for å ta imot flere barn. Modellen som SOS-barnebyer utvikler i samarbeid med kommuner kan også være et positivt tilskudd til ordinære fosterhjem.

Som vi dokumenterer i litteraturgjennomgangen i Vedlegg 2 har vi ikke funnet noen helhetlig modell for plassering og forhindring av oppsplitting av søskenflokker, eller for å vurdere om søsken bør plasseres sammen og hva slags tiltak eller fosterhjem de bør samplassettes i. Litteraturgjennomgangen og vårt øvrige empiriske arbeid gir imidlertid et utgangspunkt for å skissere momenter som må inn i denne vurderingen, se i Figur 5.1.

Figur 5.1 Momenter ved vurdering av søskenplasseringer

NÅR SØSKEN BØR BO SAMMEN	Sterk relasjon/tilknytning	Ønsker selv å bo sammen	Ikke for omfattende belastninger	Fosterhjem som kan håndtere
NÅR SØSKEN IKKE BØR BO SAMMEN PÅ GRUNN AV DÅRLIG RELASJON	Svak relasjon/tilknytning	Ønsker ikke selv å bo sammen	Uheldig rollemønster/relasjon	
NÅR SØSKEN IKKE BØR BO SAMMEN PÅ GRUNN AV BELASTNING PÅ HJEMMET	Stor samlet belastning	Antall	Ikke egnet fosterhjem	

Når søsken bør bo sammen: Følger vi figuren linje for linje, er første avgjørelse knyttet til styrken på barnas relasjon: Momenter for samplassetting kan være en sterk relasjon knyttet til biologi i form av felles foreldre eller forelder, eller mer sosiale variabler som det å ha bodd sammen over lengre tid, gått i samme barnehage og/eller

skole. Andre momenter kan være at de er nære i alder, nære i interesser og personlighet, eller av samme kjønn. Mer kvalitativt bør en søke å finne styrken i relasjonen ved om mulig å spørre barna selv om de ønsker å bo sammen med sine søsken, og se etter tegn på styrke i relasjonen. Her må en imidlertid være sikker på at barna eller ungdommene ikke bare svarer slik de tror det forventes av dem. Hvert enkelt barn bør få mulighet til å uttrykke sine ønsker for om de ønsker å bo sammen med sitt/sine søsken eller ikke. Noen barn vil mene at det er tilstrekkelig at deres søsken bor i nærheten, andre at de vil bo sammen med sine søsken, og andre igjen at de ikke ønsker å bo med sine søsken. Hvis det er flere søsken, bør barna spørres om hvert enkelt søsken.

Søsknene kan være sterkt knyttet til hverandre, men samtidig være så belastet at det vil være vanskelig å finne fosterhjem som kan håndtere byrden. Samplussing er altså lettere å anbefale når ikke problemene er for omfattende, og en samtidig mener at barna/ungdommene er så godt utredet at en kan være rimelig sikker på at det ikke ligger for mye skjult problematikk i bakgrunnen. I noen tilfeller kan en tenke seg en avveining av belastninger mot tilknytning, og der tilknytningen kan være så sterk og viktig at en må gjøre «alt» for å få til en samplussing. Dette leder oss over til det siste og svært viktige leddet i linje 1 i figuren: Å finne et fosterhjem som kan håndtere å ta imot søsken på en god måte. Både i litteraturen og i kommunal praksis ser en at det er her det lett strander, og det er dette som kanskje er barnevernets akilleshæl på dette feltet: Både tilgangen på ledige fosterhjem som kan klare større oppgaver, og muligheten til å finne en match mellom søsken og fosterhjem – eller andre plasseringsalternativer. Selv om dette er noe mange ønsker, får en det i praksis ikke til i stor nok grad.

Når søsken ikke bør bo sammen på grunn av dårlig relasjon: Andre linje viser hva som tilsier at søsken *ikke* bør bo sammen på grunn av dårlig relasjon. Dette blir på en måte negasjonen av første linje. Det er her særlig viktig å vurdere uheldige rollemønstre og relasjoner. Barna/ungdommene kan være i en relasjon der den ene dominerer den/de andre, eller der ett av søsknene har inntatt en eller begge foreldrenes rolle der de har sviktet (parentifisering). Dette anses som uheldig å videreføre. Enda mer skadelig er direkte voldelige eller seksualiserte relasjoner med innslag av overgrep, samtidig som de kan være vanskelige å avdekke. Et siste poeng som kompliserer avgjørelsene, er at relasjoner kan endres, og kanskje særlig når en kommer i en ny sosial setting. Det bør derfor vurderes om det kan settes inn tiltak for å bedre relasjon/rollemønstre, og gjøres nye vurderinger av om søsken bør bo sammen over tid.

Når søsken ikke bør bo sammen på grunn av belastning på hjemmet: Den tredje linjen omhandler de tilfellene der en ser for seg at det ikke er tilgjengelige fosterhjem som kan håndtere søsknene. Det kan skyldes deres samlede belastning og/eller antall. Noen ganger må en slik avgjørelse tas, nær sagt uansett. Denne avgjørelsen kan lede i minst to retninger som like fullt kan gi gevinst for barna. Den ene peker mot mer eller mindre nye metoder for å plassere barn som ellers ville ha kommet i fosterhjem. Vi har tidligere omtalt for eksempel SOS-barnebyer. Det andre sporet går mot samarbeid mellom fosterhjem der en stor søskenflokk for eksempel splittes opp i 2+2+1 barn i hvert sitt fosterhjem, men der fosterhjemmene organiserer et samarbeid («ring») i regi av barnevernet for å opprettholde kontakten mellom søsknene. I deler av litteraturen snakker en om «splitting» (full oppsplitting) vs. «splintering» (noen relasjoner intakt i fosterhjemmet) av søsken (Hegar & Rosenthal, 2011). De som er splinteret kommer på noen atferdsvariable ut omtrent som de som er samplussert.

I hele denne avgjørelsesprosessen bør en forholde seg til mulige kulturelle, språklige og religiøse begrunnelser for å holde søsken med innvandrerbakgrunn samlet. På den ene siden er det grunner til å anta at søskenflokkene oftere vil være større enn tilsvarende søskengrupper av «norsk» bakgrunn, og dermed kunne være vanskelig å plassere i et system der det er vanskelig å få plassert i fosterhjem med tilsvarende bakgrunn (Proba, 2017). På den annen side kan en tenke seg at søsknene kan hjelpe hverandre med å holde en viktig kontakt med egen kulturbakgrunn selv om fosterforeldrene ikke deler denne.

6 Referanser

- Akin, B. A. (2011). "Predictors of foster care exits to permanency: A competing risks analysis of reunification, guardianship, and adoption". *Children and Youth Services Review* 33(6), 999-1011.
- Amundsen, L. M. (2016). *Søskenplasseringer i barnevernet - En kvalitativ studie om hvordan barnevernansatte vurderer*. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for samfunnsfag.
- Backe-Hansen, E., I. Kjelsaas, A. Bruvoll, D. Ellingsen, N. B. Westberg og M. K. Guldvik (2019). *Oppfølging av fosterhjem og fosterbarn, Menon rapport 112*.
- Barne- og familiedepartementet. (2004). *Retningslinjer for fosterhjem. Rundskriv Q-1072 B*.
- Barne-, Likestillings og Inkluderingsdepartementet. (2016). *Trygghet og omsorg - Fosterhjem til barns beste (Meld St. 17 (2015-2016))*. Oslo: Departementet.
- Barnevernloven. (1993). *Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100)*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Begun, A. L. (1995). *Sibling relationships and foster care placements for young children. Early Child development and Care*.
- Davidson-Arab, B., & Klein, A. (2011). "Comparative wellbeing of Israeli youngsters in residential care with and without siblings". *Children and Youth Services Review* 33(11), 2152-2159.
- Direktoratet for økonomistyring . (2013). *Veileder i internkontroll*. Hentet fra <https://dfo.no/filer/Fagomr%C3%A5der/Internkontroll/Veileder-internkontroll.pdf>
- Falch-Eriksen, A. (2017). *Søsken og plassering i fosterhjem. Rapport om utfordringer, hindringer og tiltak ved søskenplassering i fosterhjem*. NOVA-Rapport 11/17.
- Groza, V. (2003). "Siblings and Out-of-Home Placement: Best Practices". *Families in Society; the journal of contemporary human services* 84(4), 480-490.
- Hegar, R. L. (2005). "Sibling Placement in foster care and adoption: An overview of international research". *Children and Youth services Review* 27(7), 717-739.
- Hegar, R., & Rosenthal, J. A. (2011). "Foster children placed with or separated from siblings: Outcomes based on a national sample". *Children and Youth Services Review* 33(7), 1245-1253.
- Helsetilsynet. (2019). *Det å reise vasker øynene. Gjennomgang av 106 barnevernsaker*. Oslo: Statens Helsetilsyn.
- Jones, C. (2015). "Sibling relationships in Adoptive and Fostering Families: A Review of the International research Literature". *Children & Society* 30(4), 324-334.
- Lundström, T., & Sallnäs, M. (2012). "Sibling contact among Swedish children in foster and residential care—Out of home care in a family service system". *Children and Youth Services Review* 34, 396–402.
- Meakings, S., Sebba, J. C., & Luke, N. (2017). *What is known about the placement and outcomes of siblings in foster care? An international literature review*. Rees Centre.

NOU 2018:18. (2018). *Trygge rammer for fosterhjem*. Oslo: Fosterhjemsutvalget.

Pedersen, J. (2016). "Ønsket er at søsken skal vokse opp sammen....." *En studie av saksbehandlere i barnevernet: Hvordan forstår de begrepet søsken, og hva vektlegges i deres vurderinger om søsken skal plasseres sammen eller skilles ved en plassering i fosterhjem*. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for samfunnsfag.

Proba. (2017). *Barn med minoritetsbakgrunn i fosterhjem*.

Rast, J. a. (2014). "Neighbor To Family: Supporting Sibling Groups in Foster Care". *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services* 95(2), 83-91.

Rock, S., Michelson, D., Thomson, S., & Day, C. (2015). "Understanding foster placement instability for looked after children: A systemic review and narrative synthesis of quantitative and qualitative evidence". *British Journal of Social Work* 45(1), 177-203.

Shlonsky, A. R. (2001). "Assessing and Promoting Quality in Kin and Nonkin Foster Care". *Social Service Review* 75(1), 60-83.

SSB. (2019). *10660: Barnevernstiltak i løpet av året, per 31. desember og for nye barn, etter tiltak (F) 2013 - 2018*. Hentet fra Statistisk Sentralbyrå: <https://www.ssb.no/statbank/table/10660/>

SSB. (2019). *11600: Barn 0-22 år med plasseringstiltak, etter år, plasseringstiltak, omsorgs-/hjelpetiltak, alder og statistikkvariabel*. Hentet fra Statistisk Sentralbyrå: <https://www.ssb.no/statbank/table/11600>

SSB. (2019). *12115: Organisering av barnevernstenesta, etter region, år og statistikkvariabel*. Hentet fra Statistisk Sentralbyrå: <https://www.ssb.no/statbank/table/12115/tableViewLayout1/>

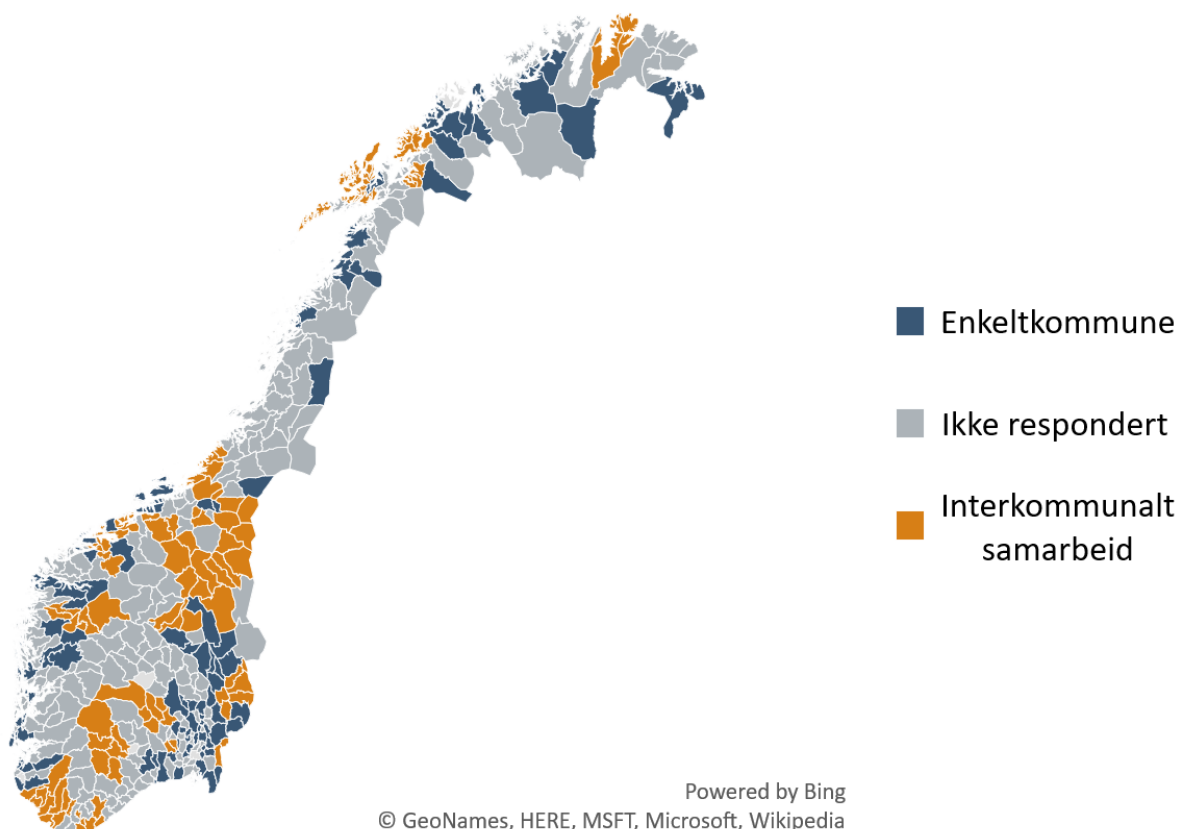
Vedlegg 1. Representativitet i spørreundersøkelsen

Gjennom spørreundersøkelsen har vi fått svar som representerer 47 prosent av kommunene i Norge. Vi har vurdert hvorvidt disse kommunene utgjør et representativt utvalg med hensyn til geografisk spredning (Figur V.1 og Figur V.2), størrelse på kommuner (Figur V.3) og andelen fosterbarn respondentene representerer (Figur V.4).

Vi har fått svar fra totalt 135 respondenter, der 28³ svarer som vertskommune på vegne av interkommunale samarbeid og 10 svarer som representanter for bydeler i Oslo eller Bergen. Ifølge tall fra SSB for 2018 har 239 kommuner organisert barneverntjenesten i et interkommunalt samarbeid (SSB, 2019), hvorav 101 er representert gjennom vår spørreundersøkelse.

Figur V.1 viser den geografiske fordelingen av kommunene som er representert gjennom i spørreundersøkelsen. Kommunene er relativt godt spredt over hele landet

Figur V.1 Kart som representerer den geografiske fordelingen av respondentene fordelt på enkeltkommuner og kommuner i interkommunale samarbeid

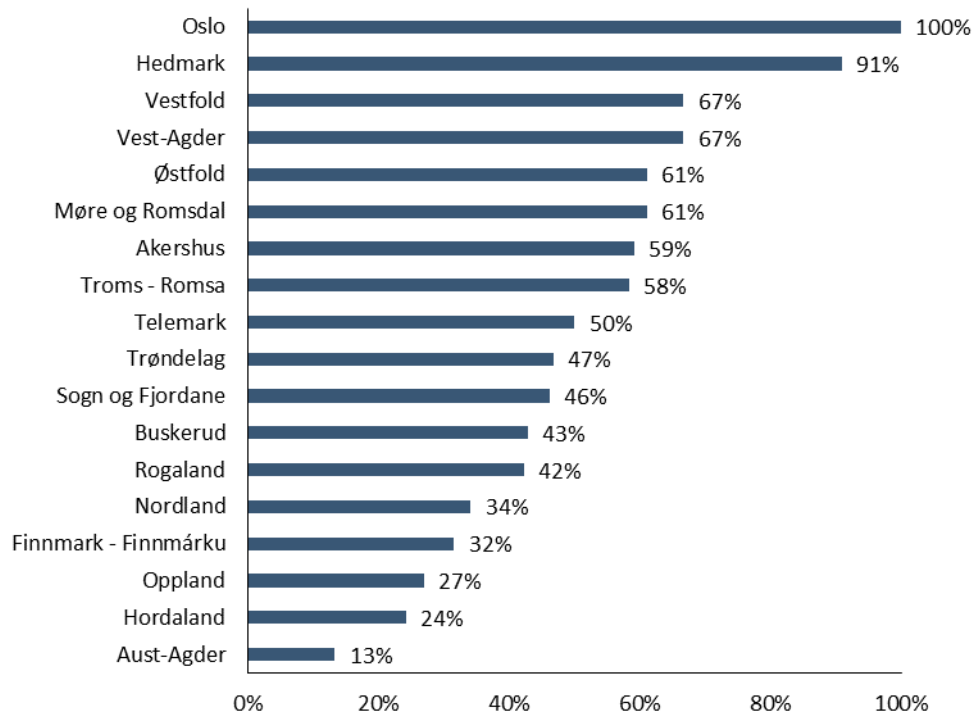

Figur V.2 viser kommunene i spørreundersøkelsen som andel av totalt antall kommuner i hvert fylke, inkludert kommunene som er representert i interkommunale samarbeid. Vi finner høyest svarandel for Hedmark fylke (91 prosent), etterfulgt av Vestfold og Vest-Agder (67 prosent), mens Aust-Agder, Hordaland og Oppland har

³ To av kommunene som har svart som enkeltkommuner inngår også i interkommunale samarbeid.

lavest svarandel. For Oslo og Bergen er undersøkelsen sendt ut til bydelene, hvor vi har fått svar som representerer 6 av 15 bydeler i Oslo, og 7 av 9⁴ bydeler, i Bergen.

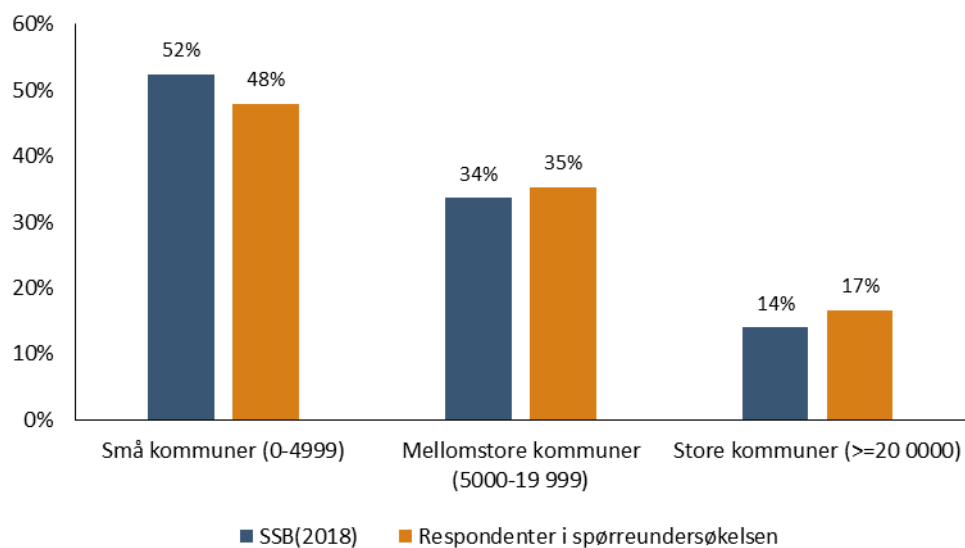
Figur V.2: Kommuner representert gjennom spørreundersøkelsen som andel av det totale antallet kommuner i et fylke

I Figur V.3 ser vi på svarandelen fra kommuner fordelt etter innbyggertall. Vi bruker her SSBs definisjon av små, mellomstore og store kommuner som beskrevet i Langørgen, Løkken og Aaberge (2015). Kommunene som har besvart spørreundersøkelsen fordeler seg omtrent likt i størrelse som innbyggertall fra SSB i 2018. Små kommuner ser ut til å være noe underrepresentert (48 prosent i spørreundersøkelsen, sammenlignet med 52 prosent for alle kommuner i 2018), mens både mellomstore og store kommuner er noe overrepresentert blant respondentene. Ser vi respondentene som andel av de tre kommunegruppene (små, mellomstore, store), finner vi at 43-56 prosent av kommunene har svart innenfor hver gruppe.

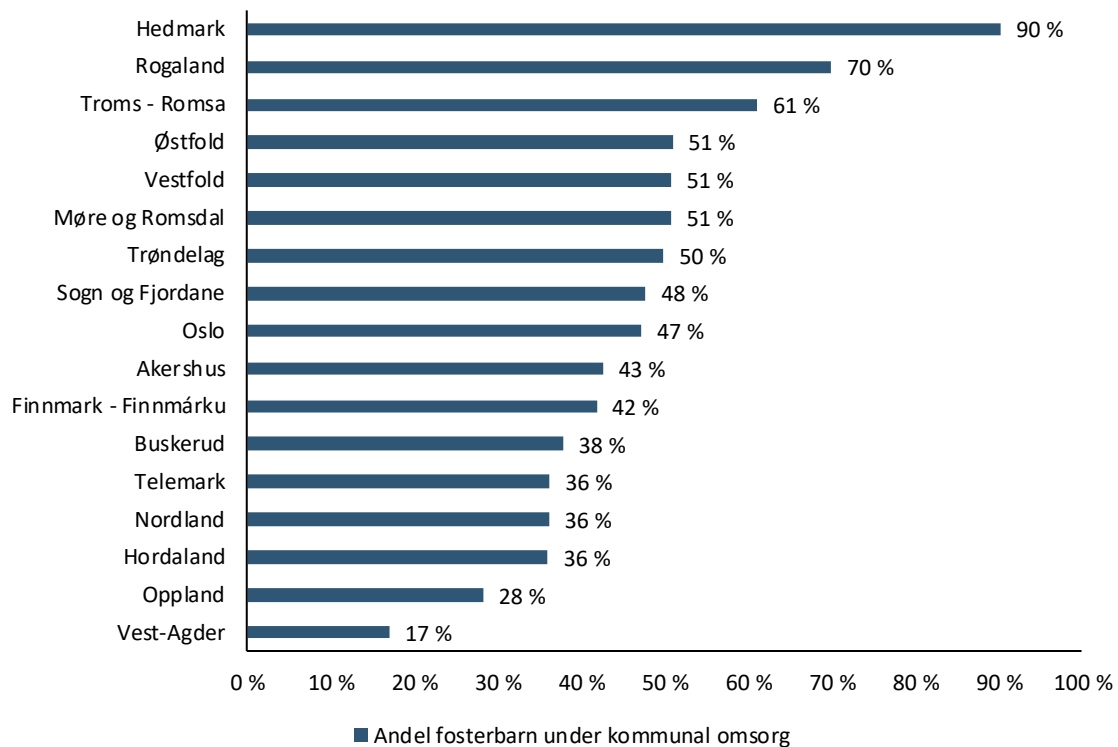
⁴ Det er 9 enheter i Bergen dersom det inkluderes Barneverntjenesten for enslig mindreårige asylsøkere.

Figur V.3 Fordelingen i størrelsen på kommunene som har svart på undersøkelsen etter innbyggertall

Videre har vi undersøkt hvor representativt utvalget er etter antall fosterbarn en har ansvar for. Det er viktig å tolke tallene i lys av at dataene for SSB gjengir barn plassert i kommunale fosterhjem ved utgangen av 2018 (SSB, 2019), mens vårt utvalg dekker antallet fosterbarn barneverntjenestene selv har oppgitt de har ansvar for per september 2019. For to respondenter er barna oppgitt av vertskommunen for et interkommunalt samarbeid, hvor én eller to kommuner er i et annet fylke enn vertskommunen. Data dekker alle fylker bortsett fra Aust-Agder, se og Figur V.4. Gitt datagrunnlaget, er Hedmark, Rogaland og Troms best representert i vår spørreundersøkelse, med en dekning på 60-90 prosent av det totale antallet barn under kommunal omsorg, mens Vest-Agder er svakest representert med under 20 prosent.

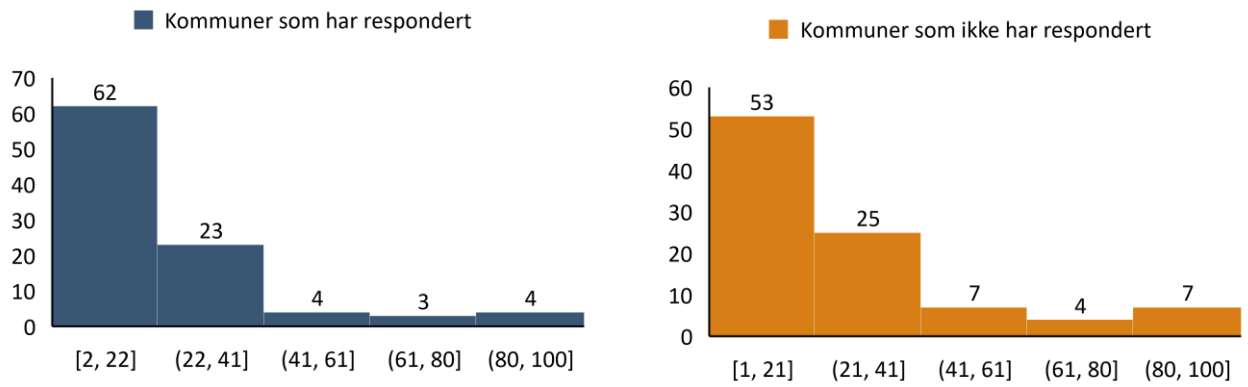
Figur V.4: Andel fosterbarn under kommunal omsorg som er oppgitt i spørreundersøkelsen av det totale antallet barn under kommunalt omsorg i hvert fylke

Avslutningsvis har vi sett på fordelingen mellom de kommunene som har respondert på spørreundersøkelsen (eller de som har blitt svart for gjennom et interkommunalt samarbeid), og de som ikke har respondert med tanke på hvorvidt de oppfylder lovkravet til oppfølging eller ikke. Hva lovkravet innebærer er nevnt i kapittel 3.2 i Backe-Hansen m.fl. (2019). Vi har brukt tallene for 2018 til å sammenligne ettersom rapporteringen ikke er fullført for 2019. Vi har altså sett på kommunene enkeltvis. Av kommunene som *har respondert* finner vi at 51 prosent oppfylder lovkravet, mens 48 prosent ikke gjør det. Til sammenligning er det 55 prosent av kommunene som *ikke har respondert* som oppfylder kravet, mens 43 prosent ikke oppfylder lovkrav om oppfølging. Det er også noen kommuner det ikke er data på. Dette er hhv. 1 og 4 prosent for respondenter og ikke-respondenter. Det er altså ingen stor forskjell på de som har svart og de som ikke har svart med tanke på om de oppfylder lovkravet til oppfølging eller ikke.

Vi har også sett på hvordan de som ikke oppfylder lovkravet fordeler seg med tanke på andelen fosterbarn som ikke får oppfølging. Her er det heller ikke stor variasjon. For de kommunene som ikke er representert i spørreundersøkelsen er det et gjennomsnitt på 27 prosent av fosterbarna i den enkelte kommune som ikke får oppfølging i henhold til minimumskravet, mens det for kommunene i spørreundersøkelsen er en gjennomsnittlig andel på 23 prosent av fosterbarna som ikke får oppfølging i henhold til minimumskravet. Figur V.6 viser fordelingen mellom de to gruppene, hvor vi ser at det ikke er slik at respondentene våre skiller seg nevneverdig fra de som ikke har svart på undersøkelsen.

Figur V.5 Antall kommuner fordelt på andelen barn som ikke får oppfølging i henhold til lovkravet

Vedlegg 2. Litteraturstudie

Tilnæringer til plassering av og forhindring av uønsket oppsplitting av søskenflokker – en gjennomgang av norsk og internasjonal litteratur

Av Dag Ellingsen, Arbeidsforskningsinstituttet ved OsloMet, Elisabeth Backe-Hansen, NOVA ved OsloMet og Ole Magnus Stokke, Menon Economics

Vår oppgave har vært å gjennomføre en *systematisk gjennomgang av norsk og internasjonal faglitteratur* om ulike tilnæringer for plassering og forhindring av oppsplitting av søskenflokker i Norge og sammenliknbare land. For hver modell/tilnærming skulle vi vurdere fordeler og ulemper ved modellene mht. faglige, administrative og økonomiske konsekvenser. Vi skulle sammenligne med dagens norske praksis, og for de modeller som peker seg ut som gunstige og som avviker fra norske forhold, skulle vi vurdere overførbarhet til norsk kontekst.

Det er gjennomført et systematisk litteratursøk⁵, der målet har vært å finne litteratur om plassering av søsken i fosterhjem. Søket skal ikke være uttømmende, men inngå som en del av grunnlaget for litteraturgjennomgangen.

Vi vil først redegjøre for litteratursøket og framgangsmåten her: Søkeord, søkebasen, siling av artikler og andre bidrag, samt inkluderte bidrag. Deretter vil vi gå gjennom og systematisere de bidragene vi har funnet relevante.

Følgende temaer er sentrale i litteraturen på feltet:

- Hvordan definerer en «søsken»?
- Hvorfor er det så viktig å holde søsknene samlet?
- Når bør en vurdere om søsknene ikke kan være sammen?
- Kan en se noen effekter av samsplassing eller splitting?
- Hvordan bør fosterhjem være og behandles for å kunne ta imot barna?

Noen bidrag er særlig opptatte av hvordan en kan arbeide for at barna kan gjenforenes med sine biologiske foreldre, eventuelt adopteres av sine fosterforeldre. Disse problemstillingene har vi ikke belyst.

1 Metode

Vi har brukt godt kvalifiserte bibliotekarer med særlig kompetanse på internasjonale og nasjonale litteratursøk til å bygge opp søket. Forskjellige uttrykk for fosterhjem/fosterfamilie/fosterbarn/fosterforeldre var elementer som ble benyttet innledningsvis i dette søket, før det ble koblet med *søsken* og ulike synonymer for søsken. I tillegg søkte vi på *søskenplassering* med synonymer for seg selv og fjernet dubletter i treffmengden ved å behandle dette som et synonym til kombinasjonen «fosterhjem og søsken».

Forskerne (Backe-Hansen og Ellingsen) leverte noen engelske, norske og svenske ord og uttrykk som var et utgangspunkt ved utvikling av søkestrategien. Vi inkluderte også enkelte søkeord og begrep etter søk i emneord

⁵ *Mye av beskrivelsen i dette avsnittet er hentet fra søkedokumentasjonen som er gitt fra seksjonssjef Tordis Korvald og spesialbibliotekar Camilla Thorvik ved OsloMet, divisjon for utdanning og bibliotek.*

i SocINDEX, samt fra to kjente oversiktsstudier som oppdragsgivere leverte referanse til (Falck-Eriksen 2017; Meakings m.fl. 2017).

I to av databasene, SocINDEX og PsychINFO, søkte vi på kontrollerte emneord. De øvrige databasene har ikke denne muligheten. Det er også noe ulik bruk av emneord, så vi har tilpasset søkene så godt som mulig i hver enkelt base for å ta hensyn til slike og andre forskjeller. I de internasjonale databasene søkte vi i tittel, sammen- drag og emneord/nøkkelord.

Vi har valgt å legge søkene så tett opp til søket i Backe-Hansen (2019) (Oppfølging av fosterhjem) som mulig, for at de tre søkene i de tre delprosjektene skal være noe sammenliknbare. Forskerne ønsket å ha tilsvarende tidsavgrensing i dette søket som til første del, og vi søkte derfor på publikasjoner fra perioden 1990 til 2019. I tillegg er søket avgrenset til språkene engelsk, svensk, dansk og norsk.

Følgende elementer var inkludert i søket:

- Fosterhjem / fosterfamilie / fosterbarn / fosterforeldre
- Søsken / brødre / søstre / tvillinger
- Søskenplassering

Gjennomgangen av de funne bidragene ble utført av en erfaren forsker (Ellingsen) og en seniorøkonom fra Menon. Forskeren og Menons ansatte hadde en kort og presiserende samtale før søket for å oppnå enighet om hva de så etter, deretter gikk de gjennom litteraturen uavhengig av hverandre. Til å sortere litteraturen brukte de programmet Rayyan⁶. 1275 bidrag ble screenet totalt ved å se på tittel og abstract. 1256 av dem ble ekskludert.

Resultatet viste betydelig enighet: 12 titler ble foreslått inkludert, mens det bare var uenighet om 7 titler, 2 av disse ble siden inkludert. Dermed har vi 14 titler fra søket. Deretter har vi oppdaget ytterligere 2 bidrag som ble inkludert. Disse bidragene er «oppdaget» gjennom følgende metodikk: Ett har dukket opp ved å se på referanser i de opprinnelige 14 bidragene. Et annet har blitt inkludert fordi forskerne i prosjektet har kjent til det. En ytterligere og grundig gjennomgang av alle de 16 inkluderte, gjorde at to bidrag ble utelatt fordi de var for perifere i forhold til våre problemstillinger. I sum sitter vi dermed igjen med 14 studier som ligger til grunn for vår gjennomgang og analyse, se tabell 9.1 bak.

Vi søkte i de internasjonale databasene i SocINDEX, PsychINFO og i den tverrfaglige Web of Science (WoS). I det første søket brukte vi også databasen ASSIA: Applied Social Sciences Index and Abstracts. Ettersom OsloMet ikke lenger har tilgang til denne, valgte vi å komplettere databaselisten med Academic Search Ultimate (ASU), som også er en tverrfaglig database. Den tverrfaglige databasen Scopus ble vurdert som et alternativ til Academic Search Ultimate. For å avgjøre hvilken av disse vi burde velge, sjekket vi mot inkluderte studier i Meakings, Sebba & Luke (2017). Begge baser inneholder de fleste av disse, utenom en rapport som uansett ikke vil være inkludert i slike databaser. Imidlertid var også én av tidsskriftartiklene utelatt i Scopus, og selv om forskjellen dermed var minimal, valgte vi å la den bli utslagsgivende.

For å fange opp ytterligere skandinaviske publikasjoner, utførte vi søk i Oria, Norart, SwePub og Den danske forskningsdatabasen (DEF). I Oria, Norart og DEF var alle treff nyere enn 1990, og det var dermed ikke nødvendig å benytte tidsavgrensing. (I Oria var det heller ikke mulig grunnet teknisk begrensning.) Det er heller ingen

⁶ <https://rayyan.qcri.org/welcome>

språkgrensning i disse databasene da det enten er tekniske begrensninger eller treffmengden kun er på et skandinavisk språk eller engelsk.

Det har blitt utført dublettsjekk i EndNote både med EndNotes automatiske funksjon og ved manuell gjennomgang. De åpenbare duplikatene ble fjernet i denne prosessen. I et fåtall tilfeller gjør variasjoner i informasjonen registrert for enkeltreferanser det vanskelig å være sikker på om det dreier seg om en dublett eller ei uten å gå til fulltekst for verifisering. Disse referansene, og mulige dubletter, finnes derfor fortsatt i EndNote. Det er derfor mulig at screeningprosessen avdekker noen få ytterligere dubletter.

2 Resultater

2.1 Mangel på helhetlige modeller

I vårt søk finner vi ikke noen klar modell, mal eller manual for hvordan avgjørelser skal tas der en står overfor søsken som skal plasseres i fosterhjem. Flere av bidragene vil imidlertid gi viktige innspill til hva en slik modell bør ta hensyn til. Dermed fokuserer vi på bidrag som kan bidra til en eventuell framtidig modell for vurdering av sampllassering av søsken.

Vi vil forstå en modell eller manual som et verktøy som gir saksbehandleren et utgangspunkt for å veie tilgjengelig og bredspektrert informasjon opp mot hverandre, på en måte som gir en mest mulig kvalifisert avgjørelse, og da særlig i kompliserte avgjørelser.

Falch-Eriksen (2017, s. 52) tar til orde for å utvikle en nasjonal veileder for kunnskapsbasert praksis. Han konstaterer at:

De to anbefalingene som i dag er gitt av Bufdir, stadfester kun de føringene som allerede er lagt, og er på et slikt nivå at de neppe kan sies å bistå skjønnsutøvelse hos saksbehandlere som møter barn og familier.

Falch-Eriksen foreslår først og fremst å ta utgangspunkt i FNs egenutviklede anbefalinger (UN General Assembly, 2013), samt SOS-barnebyers anbefalinger (SOS – Childrens Villages, 2012). Disse referansene dukker ikke opp eller er ikke behandlet med noen grundighet i litteraturen i våre søk ellers. Vi kan heller ikke se at de gir anbefalinger med en presisjon som er påkrevet for vårt formål.

Noen anslag til slike modeller finner vi riktignok i vårt litteratursøk. Men det mest ambisiøse forsøket (Groza, 2003) tar utgangspunkt i internasjonal litteratur. Studien har et nokså ensidig fokus på å finne karakteristika ved søsknene som skal tilsi sampllassering eller ei, med mindre fokus på fosterhjemmets karakteristika. Familie- og samlivsformer vil også være så forskjellige på tvers av selv vestlige land at anvendbarheten i en norsk kontekst kan være diskutabel. Et annet bidrag til en modell på dette feltet er «Sjekkliste for søskenrelasjoner» som igjen er en oversettelse av «Sibling relationship check list» (HMSO, 2003). Dette er et bidrag som ikke ble funnet under litteraturgjennomgangen. Sjekklisten er et godt bidrag til å analysere søskens relasjoner under observasjon, selv om noen relasjonelle aspekter ikke dekkes. Modellen dekker altså bare delvis ett av mange felt i den totale vurderingen av om søsken skal plasseres, se kapittel 5 i rapportens hoveddel.

Men slik Falch-Eriksen (2017) finner i sin litteraturgjennomgang er hovedfunnet klart: **Søsken skal som en regel plasseres sammen.** På samme måte konkluderer Hegar (2005, s. 717) om en påfallende enighet på tvers av studier på basis av en tilsvarende og omfattende litteraturgjennomgang:

Most studies examining outcomes suggest that joint sibling placements are as stable as, or more stable than, placements of single children or separated siblings and that children do as well or better when placed with siblings.

Denne oppsummeringen støttes også av andre litteraturgjennomganger. Meakings m.fl. (2017, s. 4) skriver for eksempel: «The evidence base was more robust than has been the case in many of the previous reviews that we have undertaken». Se også Jones (2015).

Vi har funnet en nordisk undersøkelse (Vinnerljung m.fl., 2017) som finner redusert stabilitet og økt risiko for brudd ved samplassing av søsken. I denne studien går imidlertid forskerne langt i å avkrefte sine funn på grunn av metodologiske svakheter.

Gitt dette utgangspunktet av faglig enighet, men mangel på modeller og verktøy, vil vi relativt kort gjennomgå de viktige elementene og faglige bidragene som kan ligge til grunn for en framtidig modell for søskenplassering:

2.2 Hva kjennetegner søsken(plassering)?

Vi ønsker ikke å presentere en autoritativ definisjon av hva «søsken» skal innebære, bare påpeke at definisjonene er mange og til dels sprikende (Jones 2015; Hegar 2005). I noen forskningsbidrag er de knapt definert eller problematisert. I andre bidrag har en latt andre (barn/ungdom, sosialarbeidere, barnevernsarbeidere etc.) definere relasjonen. Definisjonen av «søsken(plassering)» vil særlig variere etter:

- Biologi: Skal barna ha samme mor? Samme mor *og* far? Samme far?
- Hvor mange av søsknene som bor sammen
- Bopraksis: Er det krav til at barna faktisk har bodd sammen, og over hvor lang tid?
- Kan en se bort fra biologi og hel-/halvsøsken og bare se på tidligere samboerskap?
- Kan en la barna/ungdommen selv velge hvem de regner som søsken?

Et lite berørt felt er om forskjellige definisjoner av «søsken» vil si noe mer om barna og ungdommene utover det som definisjonen beskriver: Er det for eksempel slik at en i etnisk norske familier som kommer i kontakt med barnevernet oftere vil ha dine/mine/våre barn, samt barn fra forskjellige fedre men med samme mor? Mens en i familier med innvandrerbakgrunn oftere vil ha to og flere barn som deler både biologisk mor og far? Hva betyr det at vi i Norge har en lengre tradisjon med samboerskap, også for barneforeldre, enn i de fleste andre vestlige land?

I noen av studiene, se for eksempel Hegar 2011, skilles det også mellom *grader* av samplassing eller splittelse. Med «splittelse» mener en et barn som bor i fosterhjem uten noen av sine søsken, mens en med «splintred» omtaler barn som bor sammen med minst ett, men ikke alle, søsken.

2.3 Hvorfor plassere sammen?

Betydningen av samplassing kan begrunnes på forskjellig vis. I noen sammenhenger begrunner en det med erfaringer fra psykologi og sosialpsykologi mer generelt. I andre tilfeller lar en de funne effekter tale for seg: Det ser ut som det går bedre når en plasserer søsken sammen.

Meakings m.fl. (2017) legger vekt på følgende fortrinn ved å holde søsken mest mulig samlet:

- Det er allmenn aksept i litteraturen for at søsken har stor gjensidig påvirkning på hverandre – både på godt og vondt.

- Effekten av søskenrelasjonen vedvarer over tid og lenge etter at en ikke bor sammen. Selv i mindre gode relasjoner kan det ligge et potensial for støtte.
- Sist men ikke minst: Søskenrelasjonen kan gi en følelse av emosjonell kontinuitet og sikkerhet for barn som er i ukjente og usikre konstellasjoner – som når en går fra det opprinnelige hjemmet til et fosterhjem.

Begun (1995) oppsummerer gjennom en litteraturgjennomgang mye forskning som viser betydningen av å bevare båndene mellom søsken. Søskenbånd bør ideelt sett bevares gjennom samplussing, eller i det minste hyppig kontakt hvis ikke slik plassering er mulig. Ved splitting av søsken bør sosialarbeidere som har kontakt med separerte søsken samarbeide godt.

Jones (2015) har også utført en litteraturgjennomgang. Hun støtter Hegars (2005, se nedenfor) konklusjon om fordelene ved søskenplassering. Hun taler for en systemorientert tilnærming og ikke bare barne-orientert. Med dette tenker hun på velferdssystemets ofte manglende evne til å håndtere plasseringsproblematikk i henhold til «barnets beste». Hun ønsker seg også at feltet i større grad interesserer seg for antropologiske tilnærminger til søskenrelasjoner. Slike tilnærminger har bidratt til å forstå søskenrelasjoner generelt gjennom å gå mer grundig inn i de mangefasetterte relasjonene en finner i slike kvalitative forskningsbidrag.

Amundsen (2016) studerer hvordan og hvorfor norske barnevernsarbeidere finner det best at søsken plasseres sammen. Dette begrunnes med at søsken representerer en trygghet for hverandre, at det gir kontinuitet og livssammenheng, det er lettere å bevare kultur og religion og at søskenrelasjonen i seg selv har verdi.

Herrick and Piccus (2005) understreker betydningen av å høre på ungdommens egen stemme når alder og utviklingsnivå tillater det, et råd som springer ut av egne erfaringer. Begge disse forfatterne har egen fosterhjemserfaring fra oppveksten. De anbefaler også en strukturert metode for å evaluere søskenforholdet.

Meakings m.fl. (2017) påpeker også, og på bakgrunn av sin litteraturgjennomgang, hvordan søsken kan støtte hverandre og gi hverandre et viktig fellesskap. Søsken kan også gi hverandre en følelse av emosjonell kontinuitet og sikkerhet i en ellers ukjent situasjon, slik også andre har påpekt.

2.4 Hvorfor ikke samplussing?

Meakings m.fl. (2017) peker på en serie faktorer som øker sjansen for at barn blir plassert sammen – eller ikke:

- Søskenene blir plassert i fosterhjem på samme tid.
- Søskenene er nære i alder, er unge og av samme kjønn.
- Søskenflokkene er ikke (for) stor. Samtidig ser en at også søsken i store flokker kan bli plassert med én av sine søsken.
- Motsatt: Atferdsvansker sammen med (mindre) «placement resources» reduserer sjansen for samplussing.

Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på de tilfellene der søsken *ikke* bør plasseres sammen. I sin studie av avgjørelsene til norske barnevernsarbeidere finner Amundsen (2016) at en ikke søskenplasserer hvis samhandlingsmønstre og relasjoner mellom søskenene er utfordrende eller skadelige (utviklingshemmende istedenfor utviklingsfremmende). I praksis kan dette være betydelig sjalusi mellom søskenene, parentifisering som resultat av foreldrenes manglende innsats, eller (mistanker om) vold og overgrep mellom søskenene. Det er også tilfeller der barnet har så store og krevende omsorgsbehov at det vurderes som best at barnet blir plassert alene.

En annen norsk studie med intervjuer av saksbehandlere i barnevernet (Pedersen, 2016) understreker kompleksiteten i de avgjørelsesprosessene der en ender opp med å ikke plassere søsken sammen. Saksbehandlerne tar hensyn til juridiske føringer, ressursituasjonen, skjønnsmessige vurderinger og innspill fra kolleger. Samtidig er det sjelden at en ikke plasserer søsken sammen som er unge eller tett i alder. Pedersen adresserer fem ulike utfordringer: Antall barn i søskenflokk, barnas alder, manglende fosterhjem, biologiske betingelser og barnas ulike behov.

Det må understrekes at Amundsen (2016) og Pedersen (2016) begge er kvalitative studier med intervjuer av få saksbehandlere, og at de er mastergradsstudier.

Her må også understrekes det bildet en har av fosterhjemsbarn som en utsatt gruppe som et hele. Mange har vært utsatt for overgrep, mange har emosjonelle og atferdsmessige vansker. I en slik sammenheng kan belastningen være så stor at det er vanskelig å finne fosterhjem som kan håndtere mer enn ett barn i en søskenflokk. Eller så er familiens samlede byrde så stor at barna har utviklet lite gunstige relasjoner seg imellom.

2.5 Kan en se noen effekter av samplassing eller splitting?

De studiene som har interessert seg for effekter av samplassing har hatt forskjellige utfallsmål. Det mest vanlige går på stabilitet, eller motsatt risiko for brudd. I internasjonale undersøkelser er også gjenforening av søsken regnet som et suksesskriterium, eller «permanency» i form av adopsjon. Mange studier interesserer seg for livskvalitet (well-being) eller tilpasning til samfunnslivet gjennom arbeid og skolegang.

Hegar (2005) gjennomgår 17 studier som viser at søskenplasseringer medfører like høy stabilitet eller høyere enn ikke-søsken plasseringer og tilsvarende at de søskenplasserte gjør det bedre eller tilsvarende bra som de som ikke er plassert sammen. Gruppen som ikke er plassert sammen består både av enkeltplassing der søskenplassering ikke har vært aktuelt, og tilfeller av splitting av søsken.

Hegar (2011) gjør en større undersøkelse, publisert i 2011. Materialet er relativt stort (n= 1071), og skiller mellom splittede søsken (barnet har ingen søsken i fosterhjemmet), oppsplittede plasseringer (minst ett søsken i fosterhjemmet) og alle søsken plassert samlet. Studien gir få signifikante funn, men skoleprestasjonene er klart bedre blant dem som bor samlet, og de som bor samlet eller oppsplittet gjør det bedre atferdsmessig enn de som er helt splittet.

Meakings m.fl. (2017) etterlyser flere undersøkelser som går inn på resultater i form av skoleprestasjoner. Dette er et felt der fosterhjemsbarn i svært mange sammenhenger kommer svakt ut (Backe-Hansen m.fl. 2019), og resultatene her har stor prediktiv verdi i forhold til seinere inkludering i arbeidslivet, helse m.m.

Den metodologisk mest avanserte studien er utført av Rast & Rast (2014) og måler effekten av et eget program for søskenplassering (Neighbor to Family – NTF) gjennom en studie med matchingsmetodikk der noen søsken plasseres ved bruk av NTF og kontrollgruppen får «treatment as usual». Barn plassert gjennom NTF opplevde bedre plasseringer, større stabilitet og raskere permanent plassering. NTF er en form for forsterkede fosterhjem med tett oppfølging og gode ressurser. Det er vanskelig å si om dette systemet bidrar med mer enn norsk fosterhjemspraksis. Det er også verdt å merke seg at en legger svært stor vekt på å opprettholde kontakten med barnets biologiske familie gjennom noe en kaller «aggressive outreach».

Vi kan ikke se at forskningsfeltet har noen kontrollerte studier der en randomiserer tilfeldig mellom søsken- og ikke-søskenplassering. En slik tilnæringsmåte ville også vanskelig unngå å være uetisk.

2.6 Hvordan bør fosterhjem være og behandles for å kunne ta imot barna?

Meakings m.fl. (2017) legger vekt på det selvsagte i at fosterhjemmet må ha særlig god plass ved søskenplassering, men også at en bør få tilgang på betydelige ressurser både økonomisk, men også i form av opplæring og støtte. Hvis ikke (alle) søsknene samplassetes, bør også fosterforeldrene bli gjort oppmerksom på viktigheten av å opprettholde kontakten med de andre søsknene.

Begun (1995) finner også i sin litteraturstudie at det også bør arbeides for typer fosterhjem som kan takle større søskenflokker. Dette kan inkludere nye og gunstigere betalingsløsninger for fosterforeldrene, oppbygging av egne former for bofellesskap (home-like small-group settings) eller forsterket intervensjon i biologisk familie.

3 Oppsummering

Litteraturgjennomgangen har vist betydelige sprik i studiene i hvordan en definerer «søsken», noe som igjen vil påvirke mulighetene til å sammenligne funn på tvers av studiene. Variasjonene i definisjonene avspeiler antagelig kulturelle variasjoner i forhold til hvor mye en vektlegger biologiske relasjoner versus sosiale.

Konklusjonen er gjennomgående og nesten uten unntak at søsken bør holdes samlet. Begrunnelsen er både kvalitativ og forankret i psykologi og sosialpsykologi, samt kvantitativ og forankret i mer eller mindre avanserte tilnærminger til effektstudier: Søskenrelasjonen er viktig for kontinuitet og støtte, samtidig viser de fleste studier at de som har bodd sammen med søsken gjør det bedre på viktige utfallsmål.

Søsken kan splittes når relasjonen er svak, eller når relasjonen skader én eller flere av søsknene. Søsken blir ofte splittet av mer praktiske årsaker: en finner ikke fosterhjem som kan håndtere flere. Hvordan fosterhjem bør være for å håndtere to eller flere søsken er langt mindre dekket i internasjonal litteratur.

Det er få beskrivelser av modeller, manualer og heller ikke særlig avanserte statistiske studier på feltet. Det siste funnet vil i stor grad skyldes etiske hensyn. Men hvorfor finner vi ikke de modellene vi var opptatt av å finne? Skyldes det tilfeldigheter? Eller er vektleggingen av *skjønn* i barnevernet en viktig årsak her? Er det slik at avgjørelser i barnevernet er så sammensatte, kompliserte og individuelt betingede at standardiserte løsninger må vike for det gode erfaringsbaserte og faglige skjønn? Eller er det slik at det bør arbeides mot en sterkere faglig konsensus om akkurat hvordan en skal fatte de riktige avgjørelsene i barnevernet? Vi tror disse spørsmålene må ha status av å være nettopp (uavklarte) spørsmål foreløpig.

Tabell 3.1 Oversikt over inkluderte studier

Referanse	Problemstilling	Metode	Populasjon	Funn
Amundsen, L.M.M. (2016). Søskenplasseringer i barnevernet. En kvalitativ studie om hvordan barnevernansatte vurderer om søsken skal plasseres sammen i fosterhjem Masteroppgave i sosialfag, Høgskolen i Oslo og Akershus	Hvordan begrunner saksbehandlere samplassing av søsken, eller splitting av søsken(flokker)?	Dybde-intervjuer med saksbehandlere i barnevernet	6 saksbehandlere	Hovedregel er at søsken plasseres sammen for å gi trygghet, kontinuitet, livssammenheng, bevare kultur og religion og søskenrelasjonens egenverdi. Tre typer unntak: Forhold ved relasjoner mellom søsknene, forhold ved det enkelte barn som krever særlig innsats, fosterhjemmets kapasitet
Begun, A. L. 1995. Sibling relationships and	Hva sier litteraturen om	Ikke-systematisk	67 referanser	Søskenbånd bør bevares gjennom samplassing, eller i det minste hyppig

foster care placements for young children Early Child development and Care	søskenplassering ? Hva betyr tilknytning, slektskap, sosialisering, omsorg og kulturelt mangfold?	gjennomgang av litteratur om søskenrelasjoner og fosterhjem		kontakt. Sosialarbeidere som har kontakt med separerte søsken bør samarbeide godt. Det bør også arbeides for typer fosterhjem som kan takle større søskenflokker.
Boer, F and Spiering, S. 1991. Siblings in Foster Care: Success and failure Child Psychiatry and Human Development.	Ønsker å se på brudd i plassering av fosterbarn i 59 fosterhjem, hvorav 14 opplevde brudd	Retrospektiv studie	137 fosterbarn	Kobler brudd til tre faktorer: Liten aldersforskjell mellom fosterbarn og fosterforeldrenes egne barn, samtidig plassering av søsken (foreslår intervall på to måneder), høy grad av involvering fra biologiske foreldre. Lite materiale.
Falch-Eriksen, A. 2017. Søsken og plassering i fosterhjem. Rapport om utfordringer, hindringer og tiltak ved søskenplassering i fosterhjem. NOVA-Rapport 11/17.	Kartlegge utfordringer og utfordringer for norsk barnevern i søskenplasseringer.	Litteraturgjennomgang m.m.		Konstaterer at seks av ti søsken splittes, i strid med Stortingets ønske og Grunnlovens prinsippløst om familiefortrinn. Peker på store utfordringer i tjenesteapparatet, særlig knyttet til tilgjengelighet på fosterhjem for søskenflokker. Foreslår tiltak enten basert på utenlandsk utviklede modeller (men som også kan være i bruk i Norge), eller etablering av en veiledning som kan gi en bedre skjønnsutøvelse hos saksbehandlere i barnevernet.
Groza, V. 2003. Siblings and Out-of Home Placement: Best Practices. Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services.	Ønsker å finne «best practice» for å opprettholde søskenrelasjoner	Forsøk på modellbygging basert på litteratur		Har en «multidimensjonal» modell for å vurdere søskenplassering. Inneholder søskenrelasjon, sikkerhetsspørsmål, fordeler ved å samplassere, fordeler ved å splitte søsken, barnets ønsker og forventninger, samt tilgjengelige familier for stabilt opphold. Modellen for å forstå søskenrelasjonen er fylldigst.
Gundersen, R.C. 2017. Søskenplasseringer i fosterhjem: Et kvalitativt studie om fosterforeldres erfaringer av samplassering av søsken. Masteroppgave i sosialt arbeid, UiS.	Hvordan mener fosterforeldre at samplassering av søsken påvirker barnas individuelle behov?	Semi-strukturerte intervjuer med fem fostermødre som har biologiske søskenpar i langvarig plassering		Samplassering kan gi noen beskyttelsesfaktorer som dekker enkelte av barnas behov. Men det kan også gi noen risikofaktorer som kan ha negativ innvirkning på disse behovene. Utfallet avhenger av relasjonen mellom søsknene, størrelsen på de ulike behovene og fosterforeldrenes evne til å dekke behovene. Understreker tvetydighet.
Hegar, R. L. 2005. Sibling Placement in foster care and adoption: An overview of international research. Children and Youth Services Review	Hva kjennetegner søsken som plasseres sammen eller hver for seg? Hva betyr samplassering for stabilitet og funksjon?	Tilnærmet systematisk litteraturgjennomgang	17 artikler inkludert	Usedvanlig konsistens i funnene: Samplassering av søsken er like stabile eller mer stabile enn individuelle plasseringer, og søsken som er plassert sammen gjør det like godt eller bedre enn de som ikke blir plassert sammen.
Hegar, R. and Rosenthal, J.A. 2011. Foster children placed with or separated from siblings.	Hva kjennetegner søsken som er splittet, «splintered» (en søsken i samme	Registerdata fra større amerikansk studie	N = 1701	Samplasserte gjør det bedre i utdanningssystemet. Lærere opplever også mindre problematisk atferd blant barn i familiefosterhjem både blant de som er sammen og «splintered».

Children and Youth Services review.	fosterhjem, men en eller flere et annet sted) eller som er sammen.			Fosterforeldrene og ungdommen rapporterer ingen signifikante forskjeller i atferd etter som de er samplassert, splittet eller splintered.
Herrick, M.A, and Piccus, W. 2005. Sibling connections: The importance of nurturing sibling bonds in the foster care system. Children and Youth Services Review.	Hvordan kan søskenrelasjonen bøte på trauma, angst, sorg skyldfølelse og identitetstap etter atskillelse fra biologiske foreldre?	Litteraturbidrag koblet med forfatterens egne erfaringer som fosterbarn	Betydelig litteraturtilfang pluss to personers egen erfaring	Understreker betydningen av å høre på ungdommens egen stemme når alder og utviklingsnivå tillater det, et råd som springer ut av egne erfaringer. Anbefaler også en strukturert metode for å evaluere søskenforholdet.
Jones, C. 2015. Sibling relationships in Adoptive and Fostering Families: A Review of the International research Literature. Children & Society	Ønsker å gi en oversikt over litteraturen på feltet	Litteraturgjennomgang (narrativ)	22 inkluderte bidrag	Støtter Hegars konklusjon om fordelene ved søskenplassering. Taler for en systemorientert tilnærming og ikke bare barne-orientert. Ønsker at feltet i større grad interesserer seg for noen antropologiske tilnærminger til søskenrelasjoner noe mer generelt.
Meakings, S., Sebba, J. and Luke, N. 2017. What is known about the placement and outcomes of siblings in foster care? An international literature review. Rees Centre for Research in Fostering and Education, University of Oxford	d.o.	Systematisk litteraturgjennomgang	18 inkluderte bidrag	Støtter det engelske lovkravet om å plassere søsken sammen. Dette skjer ikke ofte nok, og barrierene mot samplassing må reduseres. Mener det er viktig at ungdom som skal i fosterhjem selv blir hørt og at en i større grad bevisst rekrutterer fosterhjem som kan klare flere søsken.
Moe, A. M. and Church, J. A. 2015. Separation, Visitation and reunification: Michigan Child Welfare Reform and Its Implications for Siblings. The Journal of Sociology & Social Welfare.	Vil finne ut hva som forhindrer rett plassering av søsken i fosterhjem	Observasjoner og intervjuer i Michigans fosterhjems-system		Er primært opptatt av virkningene av nye juridiske krav til barnevern i Michigan. For vårt formål er det mest interessant at strenge krav til å godkjenne slektsfosterhjem kan forhindre søskenplassering.
Pedersen, J. 2016. «Ønsket er at søsken skal vokse opp sammen...» - En studie av saksbehandlere i barnevernet: Hvordan forstår de begrepet søsken, og hva vektlegges i deres vurderinger om søsken skal plasseres sammen eller skilles ved en plassering i fosterhjem. Masteroppgave i Barnevern, HiOA.	Hvordan forstår saksbehandlere i barnevernet begrepet søsken, og hva vektlegges i deres vurderinger om søsken skal plasseres sammen eller skilles ved en plassering i fosterhjem?	Intervju med fem saksbehandlere fra to ulike barnevernstjenester	Fem intervjuer	Søskenplassering blir oftest diskusjonstema når barnets beste kan tilsi separat plassering, men sjelden når barna er yngre eller tette i alder. Adresserer fem ulike utfordringer: Antall barn i søskenflokk, barnas alder, manglende fosterhjem, biologiske betingelser og barnas ulike behov.
Rast, J. and Rast, J. E. 2014. "Neighbor To Family: Supporting Sibling Groups in Foster Care." Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services.	Hva er effekten av «Neighbor to Family»-programmet på stabilitet, kostnader etc.	Fosterbarn i programmet matches med en antatt lik kontrollgruppe av fosterbarn	417 i programmet, 417 i kontrollgruppe	Finner effekt av programmet på stabilitet og kostnader. Tar også til orde for flere studier med «matching» av fosterbarn som får tiltak og en kontrollgruppe for å bedre analysere av tiltakenes effekt.

Vinnerljung, B., m.fl. (2017). "Placement breakdowns in long-term foster care - a regional Swedish study." <u>Child & Family Social Work</u> 22 (1): 15-25.	Hvilke faktorer øker risikoen for brudd i fosterhjem?	Longitudinell registerstudie av fosterbarn i en region i Sverige	136 fosterbarn	Finner at det å bo med søsken øker risikoen for brudd, men finner at dette funnet antagelig ikke er korrekt
--	---	--	----------------	---

4 Referanser

Amundsen, L. M. M. (2016). Søskenplasseringer i barnevernet - En kvalitativ studie om hvordan barnevernansatte vurderer om søsken skal plasseres sammen i fosterhjem, Høgskolen i Oslo og Akershus.

Begun, A. L. (1995). "Sibling relationships and foster care placements for young children." Early Child Development and Care **106**: 237-250.

Boer, F. and S. M. Spiering (1991). "Siblings in foster care: Success and failure." Child Psychiatry and Human Development **21**(4): 291-300.

Davidson-Arad, B. and A. Klein (2011). "Comparative well being of Israeli youngsters in residential care with and without siblings." Children and Youth Services Review **33**(11): 2152-2159.

Falch-Eriksen, A. (2017). Søsken og plassering i fosterhjem: rapport om utfordringer, hindringer og tiltak ved søskenplassering i fosterhjem. Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Groza, V., m.fl. (2003). "Siblings and Out-of-Home Placement: Best Practices." Families in Society: Journal of Contemporary Social Services **84**(4): 480-490.

Gundersen, R.C. 2017. Søskenplasseringer i fosterhjem: Et kvalitativt studie om fosterforeldres erfaringer av sampllassering av søsken. Masteroppgave i sosialt arbeid, UiS

Hegar, R. L. (2005). "Sibling placement in foster care and adoption: An overview of international research." Children and Youth Services Review **27**(7): 717-739.

Hegar, R. L. and J. A. Rosenthal (2011). "Foster children placed with or separated from siblings: Outcomes based on a national sample." Children and Youth Services Review **33**(7): 1245-1253.

Herrick, M. A. and W. Piccus (2005). "Sibling connections: The importance of nurturing sibling bonds in the foster care system." Children and Youth Services Review **27**(7): 845-861.

HMSO (2003): Sibling relationship check list, HMSO: Patterns and Outcomes in Child Placement.

Jones, C. (2015). "Sibling Relationships in Adoptive and Fostering Families: A Review of the International Research Literature." Children & Society **30**(4): 324-334.

Meakings, S., Sebba, J., & Luke, N. (2017). What is known about the placement and outcomes of siblings in foster care? An international literature review. Rees Centre for Research in Fostering and Education, University of Oxford.

Moe, A.M., and Church, J.A. (2015). Separation, Visitation and Reunification: Michigan Child Welfare Reform and Its Implications for Siblings. The Journal of Sociology & Social Welfare.

Pedersen, J. (2016). «Ønsket er at søsken skal vokse opp sammen...» - En studie av saksbehandlere i barnevernet: Hvordan forstår de begrepet søsken, og hva vektlegges i deres vurderinger om søsken skal plasseres sammen eller skilles ved en plassering i fosterhjem. Høgskolen i Oslo og Akershus.

Rast, J. and J. E. Rast (2014). "Neighbor To Family: Supporting Sibling Groups in Foster Care." Families in Society: Journal of Contemporary Social Services **95**(2): 83-91.

SOS – Children's Villages. (2012). Because we are sisters and brothers. Sibling relations in alternative care. Italy: Dialogwerkstatt.

UN General Assembly. (2013). UN General Assembly. UN Guidelines for the Alternative Care of Children. New York: United Nations.

Vinnerljung, B., m.fl. (2017). "Placement breakdowns in long-term foster care - a regional Swedish study." Child & Family Social Work **22**(1): 15-25.

Vedlegg 3. Spørreundersøkelse

Oppfølging av fosterbarn og fosterhjem og uønsket deling av søskenflokker

Undersøkelsen er todelt. Del 1 handler om barneverntjenestens oppfølging av fosterhjem og fosterbarn i henhold til barnevernloven § 4-16 og § 4-22 og Forskrift om fosterhjem § 7. Del 2 handler om uønsket deling av søskenflokker som skal plasseres utenfor hjemmet. Tusen takk for hjelpen!

1) Hvilke kommuner/bydeler svarer du på vegne av?

	Navn på bydel/kommune(r)		
På vegne av	Enkeltkommune	Bydel	Interkommunalt samarbeid
	☐	☐	☐

2) Hva er din stilling?

- Barnevernleder
- Saksbehandler i barnevernet
- Rådmann / ansatt i rådmannens stab
- Annet

Del 1: Oppfølging av fosterbarn og fosterhjem

3) Hvor mange fosterbarn har dere per i dag ansvar for som omsorgskommune? (Oppgi antall barn per september 2019.)

4) Av fosterbarna dere har ansvar for som omsorgskommune, hvor mange er plassert: (Oppgi antall barn per september 2019.)

Hos slekt

Hos nettverk (nabo, person tilknyttet skole/barnehage e.l.)

Hos andre

5) Hvem blir barna i slektsfosterhjem vanligvis plassert hos? (Flere valg er mulig.)

- Besteforeldre
- Fedre

Tante og/eller onkel

Fetter/kusine

Annet

Vet ikke

6) Hvem blir barna i nettverksfosterhjem vanligvis plassert hos? (Flere valg er mulig.)

Nabo

Person tilknyttet skole/barnehage

Annet

Vet ikke

7) Når barn skal plasseres i fosterhjem: vurderer du generelt at barna er godt nok utredet?

Ja

Nei

Vet ikke

8) Dersom barna ikke er godt nok utredet/kartlagt, hvilke forhold opplever du som mangelfullt utredet? (Flere valg er mulig.)

Psykisk helse

Emosjonelle vansker

Somatisk helse

Tannhelse

Fungering i skole eller barnehage

Barnets ressurser

Viktige tilknytningspersoner for barnet

Tidligere plasseringer

Tidligere tiltak som er forsøkt

Forholdet mellom barnet og foreldrene

Barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn

Annet

Vet ikke

9) Er det noen fellestrekk ved de barna som er mangelfullt utredet?

10) Har dere rutiner, retningslinjer e.l. for oppfølging av fosterbarn og fosterhjem?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

Denne informasjonen vises kun i forhåndsvisningen

Følgende betingelser må være oppfylt for at spørsmålet skal vises for respondenten:

Dersom spørsmålet Har dere rutiner, retningslinjer e.l. for oppfølging av fosterbarn og fosterhjem? inneholder noen av disse alternativene

- Ja

11) I hvilken grad blir deres rutiner og/eller retningslinjer for oppfølging av fosterbarn og fosterhjem...

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I veldig stor grad	Vet ikke
...fulgt?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...justert ved behov?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12) Hvordan forberedes vanligvis oppfølgingsbesøk i fosterhjem? (Flere valg er mulig.)

- Den som skal besøke fosterhjemmet setter seg på forhånd inn i barnets tiltaksplan, omsorgsplan og/eller individuelle planer
- Den som skal besøke fosterhjemmet setter seg på forhånd inn i tilsynsrapport(er)
- Den som skal besøke fosterhjemmet har en samtale med fosterbarnets foreldre og/eller andre i opprinnelsesfamilien (f.eks. søster, sønn)
- Det innhentes opplysninger om barnets situasjon fra andre tjenester (f.eks. skole, barnehage og/eller tillitsperson)
- Det gjøres ingen forberedelser
- Annet
- Vet ikke

13) I hvilken grad vurderes følgende forhold ved oppfølgingsbesøk i fosterhjem?

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I veldig stor grad	Vet ikke
Hva som har skjedd i fosterhjemmet siden forrige oppfølgingsbesøk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Om det enkelte barn får nødvendig omsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skole- og opplæringstilbud	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Om fosterforeldrene følger opp barnets individuelle behov	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Om oppfølgingen er i samsvar med planer (tiltaksplan/omsorgsplan/individuell plan)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnets utvikling sosialt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnets forhold til, og eventuelt samvær med, foreldre	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barnets forhold til, og eventuelt samvær med, søsken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Om barnet får nødvendig helsehjelp	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Om det er behov for å gjøre endringer eller iverksette tiltak	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hvordan fosterforeldrene opplever situasjonen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hvordan fosterbarnet opplever situasjonen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

14) Eventuelle kommentarer

15) Er det noen forhold dere synes er spesielt vanskelig å avdekke gjennom besøk i fosterhjemmet?

16) I forbindelse med oppfølgingsbesøk i fosterhjemmet: I hvor stor grad gjennomfører dere vanligvis...

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I veldig stor grad	Vet ikke
...samtaler med fosterforeldre?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...samtaler med fosterbarnet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...samtaler alene med fosterbarnet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...samtaler med øvrige barn i fosterhjemmet (dersom det er øvrige barn i fosterhjemmet)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...observasjon av samspill mellom fosterforeldre og fosterbarnet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...observasjon av generelle forhold i fosterhjemmet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17) Eventuelle kommentarer

Svarer du ja på disse spørsmålene kan du utdype på neste side.

18) Skiller oppfølging av slektsfosterhjem seg fra oppfølging av andre fosterhjem?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

19) Skiller oppfølging av nettverksfosterhjem seg fra oppfølging av andre fosterhjem?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

Denne informasjonen vises kun i forhåndsvisningen

Følgende betingelser må være oppfylt for at spørsmålet skal vises for respondenten:

Dersom spørsmålet Skiller oppfølging av slektsfosterhjem seg fra oppfølging av andre fosterhjem? inneholder noen av disse alternativene

- Ja

20) På hvilken måte er oppfølgingen av slektsfosterhjem annerledes? (F.eks. hyppighet eller innhold i oppfølging.)

Denne informasjonen vises kun i forhåndsvisningen

Følgende betingelser må være oppfylt for at spørsmålet skal vises for respondenten:

Dersom spørsmålet Skiller oppfølging av nettverksfosterhjem seg fra oppfølging av andre fosterhjem? inneholder noen av disse alternativene

- Ja

21) På hvilken måte er oppfølgingen av nettverksfosterhjem annerledes? (F.eks. hyppighet eller innhold i oppfølging.)

22) Hvilke verktøy og rutiner benytter dere vanligvis i forbindelse med oppfølging av fosterbarn og fosterhjem? (Flere valg er mulig.)

- Retningslinjer for fosterhjem (Bufdir, 2004)
- Rutinehåndbok for kommunenes arbeid med fosterhjem (BLD, 2006)
- Egenutviklede/kommunale rutiner, prosedyrer og/eller retningslinjer
- Egenutviklede/kommunale maler/spørsmålsguider til bruk i forbindelse med besøk i fosterhjem
- Andre egenutviklede maler
- IT-basert fagsystem (f.eks. Visma Familia)
- Ingen
- Annet
- Vet ikke

23) I hvilken grad opplever du at verktøy og rutiner (som dere benytter i oppfølgingen) gir tilstrekkelig hjelp i å avdekke problemer i fosterhjemmet?

- Ikke i det hele tatt
- I liten grad
- I noen grad
- I stor grad

- I veldig stor grad
- Bruker ikke verktøy og rutiner
- Vet ikke

24) Hvilke av disse verktøyene benytter dere i samtale med fosterbarn? (Flere valg er mulig.)

- Benytter vanligvis ikke samtaleverktøy i samtaler med fosterbarn
- Verktøy til å snakke om følelser
- Barnesamtalen (Gamst og Langballe)
- Utviklingsstøttende tilnæringsmåte (Øvreeide)
- Tegning
- Nettverkskart/relasjonskoffert
- Spill
- Annet
- Vet ikke

25) I hvilke situasjoner bruker dere vanligvis ikke samtaleverktøy? (Flere valg er mulig.)

- Bruker alltid
- Dersom man kjenner barnet godt
- Dersom barnet har vært plassert lenge i fosterhjemmet
- Annet
- Vet ikke

26) I hvilken grad opplever du at verktøy og rutiner (som dere benytter i oppfølgingen) gir tilstrekkelig hjelp i å avdekke barnets egen vurdering av å være i fosterhjem?

- Ikke i det hele tatt
- I liten grad
- I noen grad
- I stor grad
- I veldig stor grad
- Bruker ikke verktøy og rutiner

- Vet ikke

27) I hvilken grad blir samtalen tilpasset det enkelte barn og situasjon?

- Ikke i det hele tatt
- I liten grad
- I noen grad
- I stor grad
- I veldig stor grad
- Vet ikke

28) På hvilke måter tilpasses samtalen det enkelte barn og situasjon?

29) I hvilken grad etterspørres barnets synspunkter om...

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I veldig stor grad	Vet ikke
...situasjonen i fosterhjemmet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...beslutninger som angår barnet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...hvordan barnet har det under samvær med foreldre, søsken eller andre slektninger?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...hvordan barnet har det i det daglige?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...hvordan barnet har det i barnehagen eller på skolen?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...hvordan barnet opplever kontakten med hjelpeapparatet, hvis de har noen?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...ønsker for framtiden?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

30) Eventuelle kommentarer

31) Har dere eksempler på gode verktøy som andre kommuner kan dra nytte av? (Hva gjør dem gode og til hvilke situasjoner?)

32) Hva gjør dere i tilfeller der fosterbarn og/eller fosterhjem trenger mer oppfølging enn det lov og forskrift krever? (Flere valg er mulig.)

- Ekstra kontakt per telefon, e-post e.l.
- Ekstra hjembesøk
- Ekstra forsterkningstiltak
- Involvering av andre tjenester (f.eks. PPT, BUP e.l.)
- Ekstra veiledning
- Ingenting
- Annet
- Vet ikke

33) Eventuelle kommentarer

34) I hvilken grad mener du det er behov for nasjonale retningslinjer og/eller faglige anbefalinger for hvordan barneverntjenesten skal utføre oppfølgingsbesøk i fosterhjem?

- Ikke i det hele tatt
- I liten grad
- I noen grad
- I stor grad
- I veldig stor grad
- Vet ikke

35) I forbindelse med oppfølging av fosterbarn og fosterhjem: I hvilken grad dokumenteres...

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I veldig stor grad	Vet ikke
...barnevernstjenestens arbeid?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...barnevernfaglige vurderinger?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...hva barnet har uttrykt?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...andre relevante opplysninger?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

36) Hvordan dokumenteres oppfølgingen av fosterbarn og -hjem?

37) Hvor ofte avdekker oppfølgingsbesøkene behov for ytterligere tiltak i fosterhjemmet?

- Aldri
- Av og til
- Alltid
- Vet ikke

38) Hva mener dere er viktigst å gjøre for å forbedre oppfølgingen av fosterbarn og fosterhjem? Hvorfor?

39) Har dere noen positive eller negative erfaringer som andre kommuner kan lære av?

Del 2: Søskensplasseringer

40) Hvordan definerer dere søsken i forbindelse med plassering av barn utenfor hjemmet? (Flere valg er mulig.)

- Biologiske helsøsken
- Biologiske halvsøsken
- Barn med sterk relasjon som ikke er biologiske hel- eller halvsøsken
- Annet

Vet ikke

41) Av barna i deres bydel/kommune/samarbeid som skal bo utenfor foreldrehjemmet: Hvor stor andel anslår du har søsken?

- Ingen
- 1-20 %
- 21-40%
- 41-60%
- 61-80%
- 81-100%
- Vet ikke

42) Hvor mange søskenplasseringer gjennomfører dere vanligvis per år? (Med søskenplasseringer mener vi her at hele eller deler av søskenflokket plasseres sammen.)

43) Hvor mange søsken mener du det maksimalt er forsvarlig å plassere sammen?

44) Hva er det største antallet søsken dere har plassert sammen per i dag?

45) I sakene hvor dere skal plassere søsken utenfor foreldrehjemmet, hvor ofte vil du anslå at søsken ikke plasseres sammen?

- Aldri
- 1-20 % av tilfellene
- 21-40 % av tilfellene
- 41-60 % av tilfellene
- 61-80 % av tilfellene
- 81-100 % av tilfellene
- Vet ikke

46) I hvilken grad gjør følgende kjennetegn ved søsken det vanskelig å plassere dem sammen:

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I veldig stor grad	Vet ikke
Det er flere enn to søsken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er høy alder på barna	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er stor spredning i alder mellom barna	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barna har innvandrerbakgrunn	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Én eller flere søsken med store problembelastninger	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er dårlig forhold mellom søsknene	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ett eller flere av barna ønsker ikke å bo sammen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De biologiske foreldrene ønsker ikke at barna skal bo sammen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er begrenset tilgang til nettverk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Søsken er av samme kjønn	☐	☐	☐	☐	☐	☐

47) Er det andre kjennetegn ved søsken som gjør det vanskelig å plassere søsken sammen?

48) I hvilken grad opplever du (i dag) at følgende strukturelle forhold gjør det vanskelig å plassere søsken sammen?

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I veldig stor grad	Vet ikke
Det er ikke tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til å prioritere	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I veldig stor grad	Vet ikke
Det prioriteres ikke å plassere søsken sammen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er begrenset tilgang på fosterhjem som ønsker å ta imot to søsken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er begrenset tilgang på fosterhjem som ønsker å ta imot flere enn to søsken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er begrenset tilgang på fosterhjem som har mulighet til å ta imot søsken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Begrenset tjenestetilbud (f.eks. skole) gjør det vanskelig å plassere søsken samme sted	☐	☐	☐	☐	☐	☐

49) Er det andre forhold av særskilt betydning som gjør det vanskelig å plassere søsken sammen?

50) Vurderes barn som skal bo utenfor foreldrehjemmet og er del av en søskenflokk annerledes enn når ett barn skal plasseres? (Flere valg er mulig.)

- Nei
- Utreddes/kartlegges grundigere
- Det benyttes andre verktøy/metoder ved vurdering av søskenplassering
- Det gjøres senere vurderinger av om det fortsatt er barnets beste at søsken (ikke) bor sammen
- Annet

51) Har du andre erfaringer om søskenplasseringer, som vil være nyttig å lære av for andre kommuner?

52) Har du andre kommentarer?

53) * Kan vi ta kontakt i etterkant av spørreundersøkelsen for eventuelle oppfølgingsspørsmål?

- Ja
- Nei

Denne informasjonen vises kun i forhåndsvisningen

Følgende betingelser må være oppfylt for at spørsmålet skal vises for respondenten:

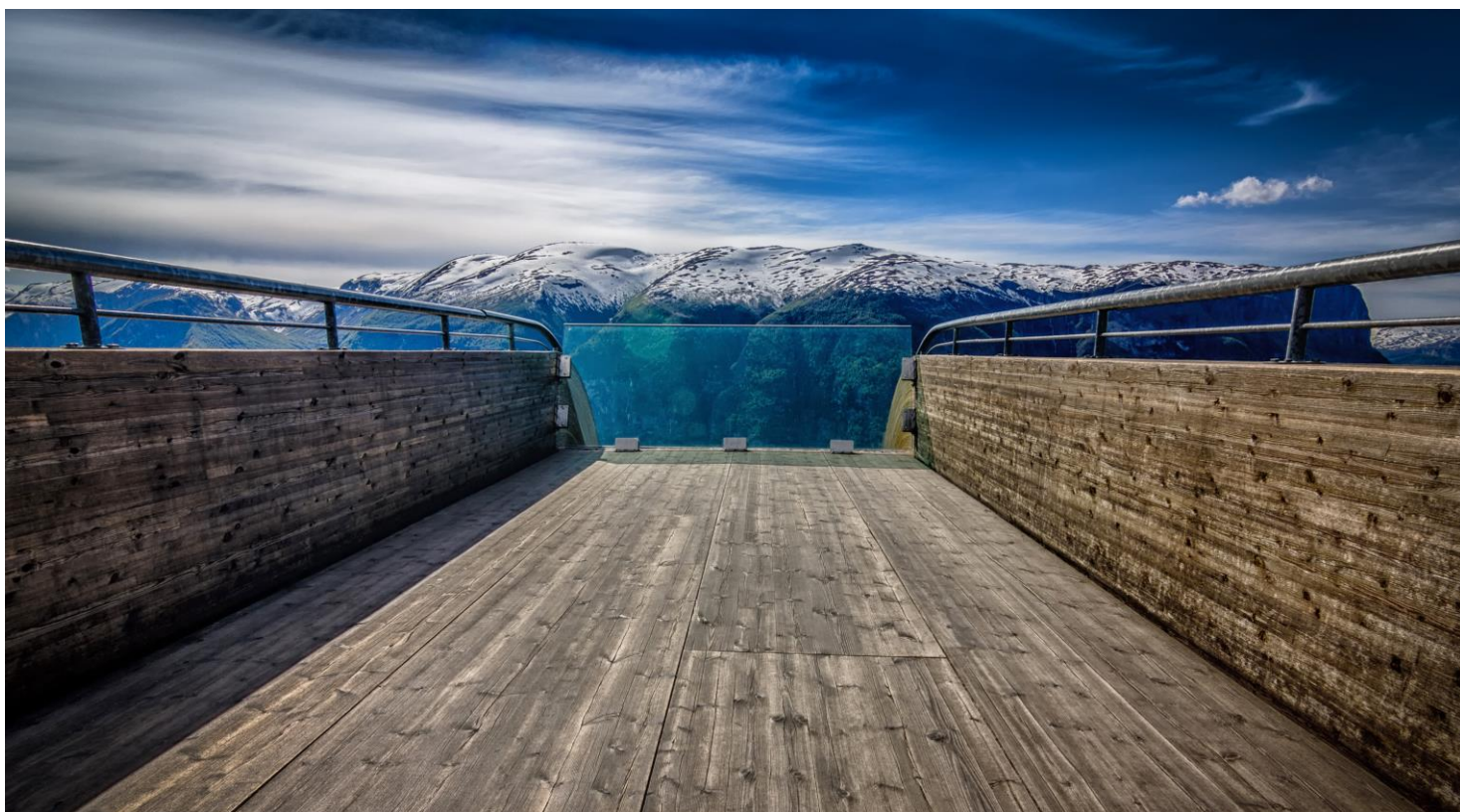
Dersom spørsmålet Kan vi ta kontakt i etterkant av spørreundersøkelsen for eventuelle oppfølgingsspørsmål? inneholder noen av disse alternativene

- Ja

54) Hva er ditt telefonnummer:

[Send]

100 % fullført

Menon Economics analyserer økonomiske problemstillinger og gir råd til bedrifter, organisasjoner og myndigheter. Vi er et medarbeidereiet konsultentselskap som opererer i grenseflatene mellom økonomi, politikk og marked. Menon kombinerer samfunns- og bedriftsøkonomisk kompetanse innenfor fagfelt som samfunnsøkonomisk lønnsomhet, verdsetting, nærings- og konkurranseøkonomi, strategi, finans og organisasjonsdesign. Vi benytter forskningsbaserte metoder i våre analyser og jobber tett med ledende akademiske miljøer innenfor de fleste fagfelt. Alle offentlige rapporter fra Menon er tilgjengelige på vår hjemmeside www.menon.no.

+47 909 90 102 | post@menon.no | Sørkedalsveien 10 B, 0369 Oslo | menon.no